ARCHITEKT

Tomasz Mańkowski

architekt

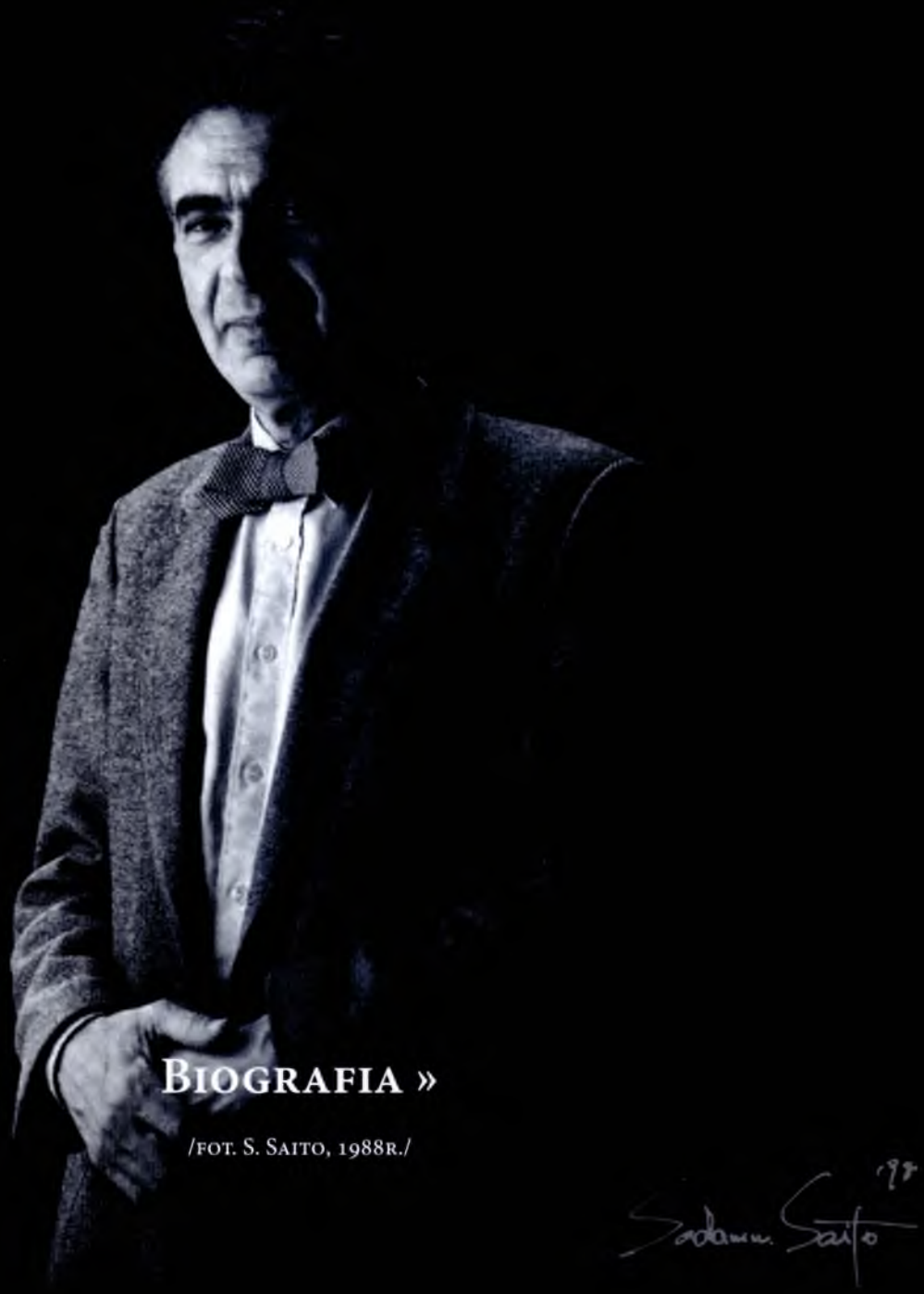

Biografia »

/fot. S. Saito, 1988r./

» Tomasz Mańkowski, ur. 17.08.1928 w Krakowie, prof. zw. dr hab. architekt. Absolwent Liceum im. Bartłomieja Nowodworskiego, drużynowy Szarej Siódemki 1945–1946; ukończył Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej. Uczeń Juliusza Żórawskiego i Louisa Kahna. Dyrektor Instytutu Projektowania Architektonicznego na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej w latach 1979–1999. Kierownik Katedry Architektury Mieszkaniowej 1963–1999. Członek Komisji Architektury i Urbanistyki Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, od 1965 – przewodniczący Sekcji Mieszkaniowej. Stypendysta: University of Pennsylvania, Philadelphia w latach 1961–1962 oraz Fundacji Wandy Roehr na Harvardzie MIT i IIT, a także Fundacji im. Tadeusza Kościuszki w Nowym Jorku, 1976–1978. Profesor kompozycji na Uniwersytecie Architektonicznym w Wenecji, 1982–1983. Visiting professor w School of Art and Design Uniwersytetu Tsukuba w Japonii, 1987–1988. Autor programu mieszkaniowego dla Iraku, 1976–1979. Praktyka architektoniczna w Krakowie, staż w biurze Bellante i Claus w Filadelfii. Współpraca naukowa z uniwersytetami w Wenecji, Las Palmas, Sewilli, Mediolanie, Rzymie, Neapolu, Tokio, Munster. Koordynator międzynarodowego projektu Tempus PHARE 1991–1998. Laureat Nagrody Miasta Krakowa 1976, Nagrody Honorowej SARP – Kraków 1988, nagród za „Projekt Roku" 1995, 1997, 2004. Mister Krakowa 2000. Medal Edukacji Narodowej. Medale Uniwersytetów w: Toruniu 1967, Wenecji 1983, Las Palmas 1993, Politechniki Krakowskiej 2000. Laureat szeregu nagród Ministrów Nauki, Gospodarki, Budownictwa. Wielokrotny laureat nagród w konkursach SARP, w tym I Nagroda i realizacja Siedziby Radia Kraków 1996–1999 z Piotrem Wróblem. Zdobywca miana Architektoniczne Wydarzenie Roku 1992 SARP za projekt „Wioski Dziecięcej im. Janusza Korczaka" w Oświęcimiu.

Promotor rozpraw doktorskich:

» Zdzisław Arzt, „Wznoszenie budynków wielokondygnacyjnych w układach szkieletowych", 1963
» Tadeusz Gawłowski, „Zagadnienia elastyczności układów przestrzennych", 1963
» Wojciech Pietraszewski, „Typizacja budownictwa rozproszonego", 1967
» Jerzy Chronowski, „Zestawianie mieszkań", 1968
» Zofia Nowakowska, „Wyposażenie mieszkań", 1968
» Przemysław Gawor, „Zespół mieszkaniowy", 1968
» Jan Meissner, „Potrzeby człowieka dotyczące mieszkania", 1968
» Zbigniew Wolak, „Projektowanie budynków jednorodzinnych typu low-cost w krajach tropikalnych", 1970
» Jerzy Petelenz, „Zespoły mieszkaniowe w systemie elementów przestrzennych", 1970
» Włodzimierz Gleń, „O zależnościach między elastycznością użytkową a systemem konstrukcyjnym w architekturze mieszkaniowej", 1973
» Jerzy Ullman, „Fabrykowany detal zewnętrzny", 1974
» Dariusz Kozłowski, „Wybrane zagadnienia projektowania mieszkań", 1976
» Slobodan Vukaljovic, „Heksagonalny system w architekturze", 1978
» Faraidoon Said, „Uprzemysłowienie w budownictwie jednorodzinnym Bagdadu", 1982
» Zbigniew Golonka, „Programowanie i projektowanie obiektów zbiorowego żywienia studentów", 1983
» Maria Misiągiewicz, „Rozwój budynków mieszkalnych w Krakowie", 1984
» Salem Ahmed, „Budownictwo mieszkaniowe pustynnego miasta Ghadames w Libii", 1986
» Anna Frysztak, „Rozwój zespołów mieszkalnych w Krakowie", 1987
» Krzysztof Ingarden, „Estetyczne motywy prezentacji architektonicznej", 1988
» Aleksander Noworól, „Rewaloryzacja mieszkalnictwa", 1988
» Czesław Bielecki, „Gra w Miasto", 1997
» Piotr Wróbel, „Dom polski – modele i maniery", 1998

50-lecie rozprawy doktorskiej Tomasza Mańkowskiego – 17 grudnia 2009.

Inauguracja nowej siedziby Radia Kraków

W 1949 roku Profesor Józef Gałęzowski zatrudnił mnie w swojej Katedrze jako młodszego asystenta w zespole adiunkta Stanisława Murczyńskiego, wybitnego praktyka architektonicznego, entuzjasty Bauhausu i estetyki Waltera Gropiusa.

W 1950 roku po dyplomie powołany zostałem do czynnej służby wojskowej i mianowany szefem wojskowego biura projektów w Krakowie. Równocześnie kontynuowałem pracę na Politechnice w charakterze asystenta. W biurze rozpocząłem czteroletnią działalność projektową, którą kontynuowałem przez 8 lat (1954–1962) w partnerstwie z Jerzym Sztarkiem, do Jego śmierci w wypadku samochodowym.

W 1962 roku Rada Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej powierzyła mi obowiązki zorganizowania Katedry Architektury Mieszkaniowej. Kierowałem nią 36 lat. Równocześnie otrzymałem zlecenie na zaprojektowanie w Krakowie Miasteczka Studenckiego dla 12 tysięcy mieszkańców. W Katedrze w celu realizacji tego zadania powstała wielobranżowa pracownia licząca około 30 osób.

Wieloletnia działalność pracowni (1962–2000) z natury rzeczy przyniosła efekty ilościowe. Jakość uzależniona została od umiejętności całego zespołu. Rezultaty widoczne są w prezentacji wybranych projektów i realizacji. Dzięki wyjątkowej aktywności i wielu talentom było możliwe zaprojektowanie około dwustu projektów, w tym wymagających szczególnego zaangażowania. Zaliczyć można do nich: Miasteczko Studenckie w Krakowie; Kolegium Polonijne UJ; międzynarodowy kompleksowy Program Mieszkaniowy dla Iraku; osiedle Campo di Marte w Wenecji; międzynarodową koncepcję Wioski Dziecięcej w Oświęcimiu.

Współpracujący ze mną w okresie blisko 50-letnim znajdują się w zestawieniu PROJEKTY I REALIZACJE. Bez ich udziału przedstawiona twórczość nie byłaby możliwa.

Projektowanie rozpoczynałem za pomocą grafionu (ostrzonego przez Jurka Komendę). Kontynuowałem z użyciem grafosu i następnie rapidografu. Około 1990 roku udostępniono niezrównane z poprzednimi narzędzie: KOMPUTER. W erę komputerową wkroczyłem razem z Piotrem Wróblem, wygrywając konkurs na siedzibę Radia Kraków i realizując dom akademicki Uniwersytetu Pedagogicznego „Za kolumnami."

/Tomasz Mańkowski/

Profesor Tomasz Mańkowski »

/Krzysztof Ingarden/

Na zdjęciu od lewej » Profesor Tomasz Mańkowski, Krzysztof Ingarden, Arata Isozaki, w tle Maryla Mańkowska

Do Zakładu Architektury Mieszkaniowej profesora Tomasza Mańkowskiego trafiłem w roku 1976, na pierwszym roku studiów na Wydziale Architektury PK. To był wspaniały zespół architektów i dydaktyków, wśród nich między innymi takie postaci jak: Zofia Nowakowska, Krzysztof Bojanowski, Dariusz Kozłowski, Przemysław Gawor, Ewa Heger, Maria Misiągiewicz i inni. Profesor miał właściwy niewielu przełożonym dar tworzenia zespołu z utalentowanych indywidualistów. Wraz z nimi eksplorował możliwości realizowania w Polsce racjonalnego i humanistycznego modernizmu. Przykładami takiej architektury, docenianymi zarówno przez architektów jak i studentów, były bardzo dobre budynki miasteczka studenckiego AGH: domy akademickie, kluby studenckie, stołówka, skomponowane wraz z terenami zielonymi w bardzo wygodny i harmonijny układ przestrzenny i urbanistyczny. Znakomitym materiałem dydaktycznym był też dla nas niezwykle metodycznie skonstruowany wielki projekt modelowej struktury miejskiej dla Bagdadu. Wykorzystując twórczo koncepcje Christophera Alexandra, projekt ten zakładał konstruowanie modelowych i wielowariantowych jednostek mieszkaniowych różnych skal, od określenia typologii mieszkań w oparciu o studia klimatyczne, antropologiczne, socjologiczne i kulturowe, poprzez określenie zasad łączenia ich w zespoły jednostek sąsiedzkich i dalej w coraz większe osiedlowe i miejskie struktury funkcjonalne. I choć niestety nigdy nie zrealizowane w Iraku, opracowanie to imponowało szerokimi horyzontami teoretycznymi i niezwykłą precyzją konstrukcji i wizji. Storzony pod kierunkiem profesora projekt był dla studentów niedoścignionym wzorem wielowątkowego rozwiązania skomplikowanego zadania projektowego.

Zajęcia projektowe w Zakładzie prof. Tomasza Mańkowskiego prowadzone na 1, 2 i 3 roku traktowaliśmy bardzo poważnie. Były inicjacją, wejściem w świat architektonicznych dyskusji i twórczości w ramach stylistyki architektury modernistycznej, wymagały opanowania precyzji warsztatowej, klarownego myślenia koncepcyjnego. Ramy te pozwalały większości studentów zmierzyć się z projektowaniem architektury od skali domu do skali osiedla – przy tym poznać kanony kompozycji, najzdolniejsi zaś mogli wykazać się umiejętnością ich przekraczania. Profesor Mańkowski obserwował te studenckie zmagania z punktu widzenia klasycysty, dla którego geometria, liczba i proporcja wyznaczają harmonię i piękno w architektonicznej kompozycji. W swoich ocenach prac studenckich dążył do stosowania jasnych, racjonalnych reguł i metody punktacji. Nie odrzucał mimo to prac poszukujących i tworzonych w geście romantycznego uniesienia i sprzeciwu wobec modernizmu. Potrafił zawsze dostrzec i docenić polot, inteligencję i talent, także wtedy gdy wyrażały się one językiem innym, poszukującym rozwiązań niekonwencjonalnych, jednak pod warunkiem, że były to próby autentyczne, głębokie i stosowane świadomie. Sądzę, iż fascynowały go, jako życzliwego obserwatora, eksperymenty przekraczające granice modernizmu i stylu międzynarodowego. Z wielkim szacunkiem odnosił się do poszukiwań stylistycznych postmodernistycznego manieryzmu, realizowanego przez niektórych jego uczniów i współpracowników, np. Dariusza Kozłowskiego i Marię Misiągiewicz. Jednak profesor nigdy nie wszedł na modną w latach 80. drogę. W realizowanych przez siebie projektach pozostawał wierny zasadom modernisty, preferującego syntezę formy, klarowność, umiar i oszczędność, i jeżeli wprowadzał do swoich prac eksperymenty formalne, to były to drobne żarty i incydenty, które nie zmieniały głównego toru jego myślenia o architekturze. Widzimy te klasyczne cechy i Kahnowską aurę w zrealizowanym w końcu

lat 80., wraz z Dariuszem Kozłowskim i zespołem Katedry Architektury Mieszkaniowej, Kolegium Połonijnym UJ w Przegorzałach. Niewzruszone zasady widać także w projektach budowanych w latach 90. i późniejszych, realizowanych wraz z Piotrem Wróblem i zespołem APA, choć w nich dostrzec można już pewien dystans i refleksję. To przede wszystkim budynek Radia Kraków (I Nagroda w konkursie SARP), o syntetycznej cylindrycznej formie, stanowiącej urbanistyczny akcent w skali alei Trzech Wieszczów. Forma ta zyskała nieoczekiwaną dynamikę przez poszerzenie jej ku górze i zastosowanie jednego dużego wycięcia w elewacji – o skali urbanistycznego okna, doświetlającego foyer. Poszerzenie ku górze formy to zabieg przeciwstawiający się perspektywicznemu zwężeniu postrzeganego obiektu, znany i stosowany w historii często. Tu jednak mocniejszy niż tylko niezbędna korekta perspektywiczna. Celem mogła być chęć podkreślenia rangi budynku w kontekście ulicy, zaniepokojenia widza za pomocą jednego gestu, dzięki któremu budynek odbiega od typologicznej rotundy i zapada w pamięć.

Kolejnym przykładem nowych realizacji profesora Mańkowskiego jest wykonany także wraz z zespołem dr. arch. Piotra Wróbla dom studencki przy ul. Armii Krajowej, o bardzo zrównoważonej symetrycznej elewacji, zakomponowanej z niewielkich poziomych okien. To elewacja o dopracowanym detalu, kompozycja wykonana z piaskowca i aluminium, harmonijna i szlachetna. Kilka metrów przed elewacją ustawiony jest rząd kolumn, których funkcją nie jest podparcie stropu, zadaszenia wejściowego czy tympanonu. Gest ten można zrozumieć jako przesłanie autora – symbol trwałości niezmienności klasycznych reguł architektury w czasach, w których łamanie reguł stało się regułą i przestało wnosić nowe wartości do kreacji przestrzeni publicznych.

Po przejściu na emeryturę w końcu lat 90. Tomasz Mańkowski nie zakończył pracy dydaktycznej. Jego twórcza wyobraźnia była źródłem pomysłu utworzenia w Krakowie nowego wydziału architektury, w którym proces dydaktyczny projektowania architektonicznego realizowany byłby w tzw. klasach mistrzowskich, prowadzonych przez praktykujących architektów, reprezentujących najlepsze biura projektowe Krakowa i regionu. Dzięki jego staraniom w roku 2003 powstał Wydział Architektury i Sztuk Pięknych przy prywatnej uczelni Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego z programem studiów inżynierskich I stopnia, a od 2008 roku z pełnym programem dwustopniowym, kończącym się dyplomem magisterskim. Myślę, że e wydział ten jest dla profesora, obok jego wielu znakomitych realizacji architektonicznych, źródłem głębokiej satysfakcji.

/Krzysztof Ingarden/

Zrównoważona synteza »

/Piotr Wróbel/

/rys. Tomasz Mańkowski/

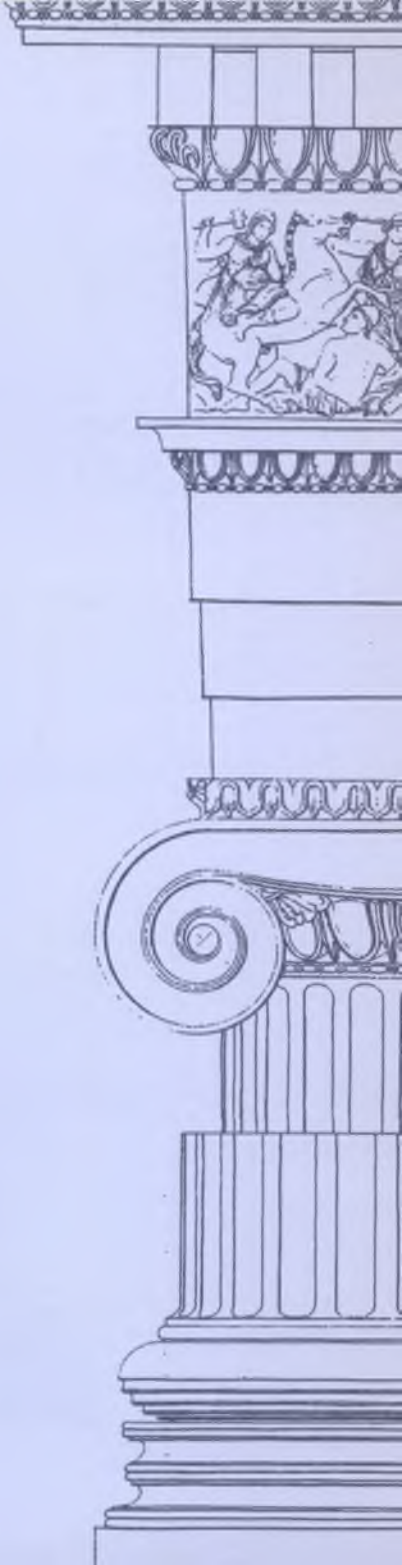

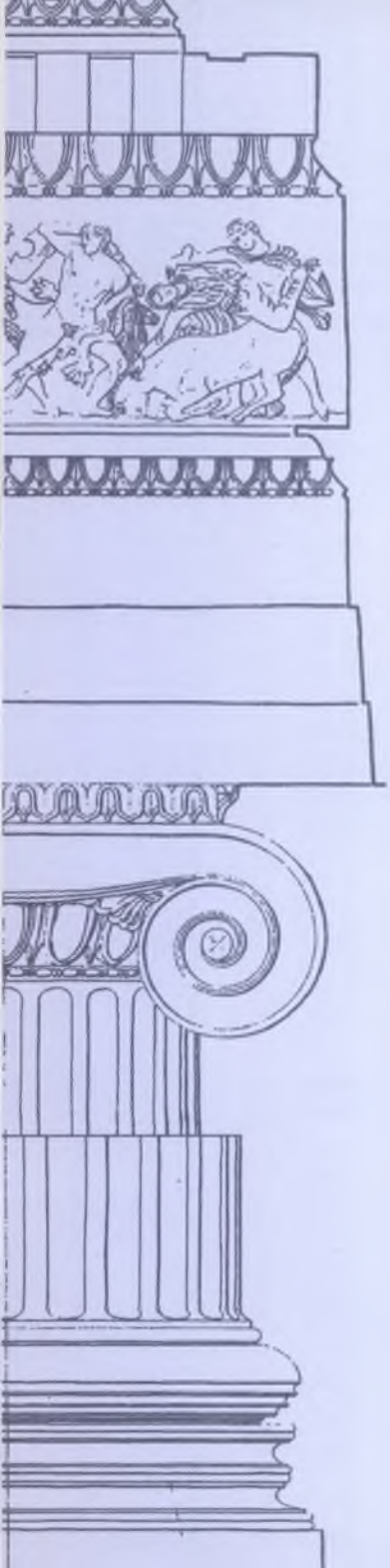

» Jednym z naszych ważniejszych doświadczeń ostatnich lat jest powrót świadomości, że nic nie jest nam dane raz na zawsze, że wszystko podlega przemianie. Architektura jako część wielkiego systemu kultury również nieustannie transformuje. Ta nowa sytuacja wzmaga poczucie zagubienia i skłania do poszukiwania stałych punktów odniesienia. Profesor Tomasz Mańkowski w swojej twórczości i nauczaniu architektury, kierując się od lat niezmiennie tymi samymi zasadami, pokazuje, że w europejskiej kulturze można odnaleźć wartości stałe, niepodlegające dewaluacji. Składają się nań takie wyznaczniki dobrej architektury, jak witruwiańskie trwałość, celowość i piękno oraz kartezjańskie przekonanie o konieczności oparcia się w działaniu na racjonalnej metodzie.

» Antyczne pojmowanie budowania jako sztuki oraz oświeceniowy racjonalizm zbiegły się w modernizmie, któremu – jeśli już stosować stylistyczne rozróżnienia – profesor pozostaje wierny. Oczywiście ciągłość to nie to samo co bezruch. W twórczości profesora Mańkowskiego nie ma dramatycznych zwrotów, za to widoczne są wpływy nurtów i idei z różnych stron świata; odnajdujemy więc u niego wątki pochodzące od Kahna, kwestionujące dogmat o jedynym pochodzeniu formy od funkcji, motywy brutalistycznej ekspresji przełamujące oschłość uformowań, wpływy purystycznej i powściągliwej architektury japońskiej, precyzję Szwajcarów czy wyrafinowanie szkoły włoskiej. Dziedzictwo polskiej architektury jest również w naturalny sposób obecne w projektach profesora, nie jest to jednak nigdy inspiracja powierzchowna. Przykładem może tu być odwzorowanie proporcji dziedzińca Collegium Maius w budynku Kolegium Polonijnego UJ w podkrakowskich Przegorzałach. Za każdym razem koncepcja podporządkowana jest tym samym pryncypiom architektury z ducha klasycznej, w której zarówno

ekspresja, jak i harmonia wynikają z porządku opartego na geometrycznej dyscyplinie.

» Charakterystycznym rysem osobowości profesora jest to, że jego filozofia architektury, oparta raczej na intelektualnej spekulacji niż spontanicznym intuicyjnym działaniu, pozostaje niejako w kontraście z entuzjazmem i energią, z jaką przystępuje do każdego nowego zadania. Udziela się ona współpracownikom, wciągając ich w twórczy proces.

» W czasach pogoni za powierzchownym blichtrem, kompromisów z komercją czy po prostu odreagowywaniem schematycznej szpetoty minionych lat, trudno jest proponować ludziom architekturę umiaru i rozsądnej kalkulacji. Nie zważając na chwilowe koniunktury, profesor Mańkowski robi to z konsekwencją i uporem, broniąc w pewnym sensie godności architektury. Jego działalność projektową cechuje z jednej strony ś wiadomość, że budowanie jest skomplikowane i kosztowne, z drugiej jednak trwanie przy wartościach, które uznaje za nienaruszalne. Ich obrona bywa trudna, gdyż pogodzenie oczekiwań inwestora z własnymi przekonaniami wymaga niejednokrotnie kompromisu i stosowania trudnej sztuki mediacji.

» W powojennej Polsce po socrealistycznym epizodzie niepodzielnie zapanował modernizm. Wynaturzony i sprowadzony do schematycznych bloków i osiedli, spotkał się z gwałtowną reakcją postmodernizmu. Panujący obecnie różnobarwny liberalizm dopuszcza wszystkie tendencje jako równoprawne, jednakże mechanizmy wolnorynkowe preferują, jak na razie, złą architekturę. Mamy już za sobą tezę *mniej znaczy więcej* i antytezę *mniej znaczy nudniej*, pojawia się więc szansa na zrównoważoną syntezę. Jestem przekonany, a przekonanie to opieram na własnym doświadczeniu, ż e szkoła myślenia propagowana przez profesora Mańkowskiego, jego dbałość o rzetelny warsztat oferujący skuteczną metodę rozwiązywania problemów projektowych oraz ciągła gotowość podejmowania dialogu z nowymi ideami – jest jedną z najpoważniejszych propozycji nie tylko na teraz, ale i dla przyszłości.

Piotr Wróbel

„Dziennik Polski" / Akademia Dziennika
nr 102/16 375
(1998)

Projekty i realizacje »

1951
» Adaptacja budynków mieszkalnych w Jarosławiu *
» Rusznikarnia typowa w Szczakowej *

1952
» Projekt urbanistyczny jednostki wojskowej w Szczakowej, Nagroda Dowódcy Okręgu Wojskowego Kraków
» Stołówka żołnierska w Szczakowej *

1953
» Konkurs powszechny SARP na budynek mieszkalny, wystawa

1954
» Konkurs powszechny SARP na schronisko w Morskim Oku, wersja 1, IV Nagroda z Maciejem Kuczyńskim
» Konkurs powszechny SARP na schronisko w Morskim Oku, wersja 2, I wyróżnienie

1955
» Klub Dziennikarzy w Krakowie, z Wiktorem Zinem i Witoldem Skuliczem *
» Wzorcowy dom jednorodzinny dla Wojewódzkiego Zakładu Architektury i Budownictwa (WZAB), alt 1
» Wzorcowy dom jednorodzinny dla WZAB

1956
» Konkurs Powszechny SARP na planetarium w Warszawie, I wyróżnienie z Tadeuszem Kantorem i Jerzym Sztarkiem
» Konkurs Powszechny SARP na pawilon polski w Brukseli, I wyróżnienie – w zespole
» Konkurs Powszechny SARP na kino, I wyróżnienie z Jerzym Sztarkiem
» Konkurs Powszechny SARP na pomnik wdzięczności, wyróżnienie z Jerzym Beresiem i Zbigniewem Pinińskim
» Konkurs Powszechny SARP na kiosk typowy, III nagroda

1957
» Dom jednorodzinny prefabrykowany z odpadów drzewnych, Ministerstwo Górnictwa, 64 m² *
» Alternatywy, jw.: 48 m², 56 m², 72 m², 80 m², 88 m², 96 m², Nagroda Ministra Górnictwa
» Dom dwurodzinny – bliźniaczy, jw.
» Projekt schroniska wędkarskiego w Goczałkowicach dla Polskiego Związku Wędkarskiego, z Jerzym Sztarkiem
» Dom wczasowy dla sióstr sercanek we Włocławku, z Jerzym Sztarkiem
» Dom jednorodzinny dla MG, z Jerzym Sztarkiem

1958
» Dom mieszkalny w Bochni, w Wojewódzkim Biurze Projektowym *
» Domy jednorodzinne, 7 typów, z prefabrykowanych elementów betonowych, z Bronisławem Kopycińskim

1959
» Dom weekendowy na Luboniu dla pana EK
» Konkurs zamknięty SARP na kościół w Kaliszu, II nagroda z Jerzym Sztarkiem
» Konkurs powszechny SARP na MRN w Krakowie, V nagroda

1960
» Konkurs powszechny SARP na hotel w Zakopanem, wyróżnienie ze Zbigniewem Krygowskim
» Konkurs zamknięty SARP, wielka płyta, wyróżnienie
» Konkurs ograniczony SARP na szkołę typową, I nagroda z Tadeuszem Janowskim
» Dom jednorodzinny w Rabce dla pani AD
» Seria sekcji wielkopłytowych budynków mieszkalnych dla DBOR w Miejskim Biurze

» Projektów, MBP, 44 typy mieszkań, 60 sekcji
Dom jednorodzinny w Zawierciu dla pana JH *

» **1961**
Typowa szkoła prefabrykowana, 15 klas, z Zofią
» Janowską, konkurs, I nagroda
» Budynki mieszkalne w Trzebinii, punktowce
w MBP, z Ewą Podolakową *
Jw., bloki mieszkalne *
» Typowy budynek mieszkalny na os. Akacjowym,
w MBP, ze Zbigniewem Krygowskim
» Typowy budynek mieszkalny na os. Azory, jw.
» Budynek mieszkalny, ul. Topolowa w Krakowie,
z Janem Meissnerem w MBP *
» Budynek mieszkalny, ul. Rakowicka, jw. *
» Seria sekcji mieszkalnych
z bloków żerańskich dla DBOR
» Szkoła 12-klasowa w Filadelfii,
biuro Bellante i Claus *
» Domy szeregowe w Filadelfii, jw. *

1962
» Hotel miejski dla 400 osób przy al. Słowackiego
w Krakowie w MBP

MIASTECZKO STUDENCKIE W KRAKOWIE
» Nagroda Miasta Krakowa, Generalny projektant
i główny projektant poszczególnych zadań. Udział
w projektowaniu brali architekci: Zofia Nowakowska
/kierownik pracowni, wnętrza/ Przemysław Gawor
/urbanistyka, XVI k./, Małgorzata Grabacka /XVI
k., przychodnia/, Maria Mańkowska /V k., XVI k./,
Włodzimierz Gleń /sklep, poczta/, Jan Meissner
/stołówka/, Gerhard Dürschke i Dariusz Kozłowski
/agora/, Małgorzata Bojanowska /zieleń/ oraz Emil
Golenia, Zbigniew Golonka, Ewa Heger, Jacek
Jemielity, Halina Kadłuczkowa, Jacek Wapiński,
Krzysztof Lenartowicz, Maria Misiągiewicz,
Krystyna Nyklińska, Jerzy Piechnik, Ewa Podolak,
Teresa Przybylska i Krzysztof Bojanowski

1963
» Urbanistyczne studium projektowe, 7 wariantów

1964
» Koncepcja urbanistyczna I etapu,
jw., wersja wybrana do realizacji *
» Nagroda Ministra Szkolnictwa Wyższego
» Dom Studencki (DS) V k. dla 350 osób –
„Stokrotka" *, Nagroda Ministra Budownictwa,
klub studencki
» DS „Bartek" *
» DS „Zaścianek" *

1965
» projekt urbanistyczny II etapu *
» Klub „Zaścianek" *
» Projekt agory
» DS „Strumyk" *
» DS „Filutek" *
» DS „Hajduczek" *
» DS „Trybik" *
» DS „Promyk" *
» DS „13" *

1966
» DS „Arkadia" z półsanatorium *
» DS „Pod Gruszką" *
» DS „15" *
» Hotele asystenckie V k., nr 1, 2, 3 *
» Koncepcja Domów
Studenckich XIV-kondygnacyjnych

1967
» DS XVI k. dla 900 osób – „Babilon", *
Nagroda Ministra Budownictwa
» jw. – „Olimp" *

1968
» Stołówka nr 1 na 2200 obiadów, *
Nagroda Ministra Budownictwa, Mister Krakowa

» Sklep, wariant 1, jw. – „Akropol” *

1969
» jw. – „Kapitol” *
» Sklep z pocztą *
» Stołówka nr 2, jw. *

1970
» Kotłownia technologiczna
» Przychodnia zdrowia, I wersja

1972
» Projekt urbanistyczny III etapu *
» Urbanistyczne studium projektowe, III etap (9 wariantów)

1974
» Szpital na 80 łóżek, ze Stanisławem Urbańskim *
» Projekt urbanistyczny zespołu trzech budynków mieszkalnych

1975
» Urbanistyczne studium projektowe, IV etap
» Centrum kultury

1980
» Zespół restauracji, projekt zieleni *
» Adaptacja I piętra „Kapitolu” na żłobek *
» XVI k. budynek z mieszkaniami rotacyjnymi *

1985
» Budynek usługowy wielofunkcyjny

1989
» XVI k. budynek mieszkalny w Miasteczku Studenckim

1994
» Akademickie centrum sportu i rekreacji dla UJ i AGH w Miasteczku Studenckim, z Marią Mańkowską i Piotrem Wróblem

2000
» Projekt pływalni dla UJ i AGH, z Piotrem Wróblem, nagroda „Projekt roku”

2004
» Dom studencki dla AP, wersja I, z Piotrem Wróblem

1963
» Hotel miejski w Łodzi, adaptacja
» Konkurs zamknięty SARP na Wojewódzką Radę Narodową w Kielcach

1964
» Hotel robotniczy w Nowej Hucie dla 1200 osób *

1965
» Adaptacja IV piętra głównego gmachu AGH, z Witoldem Cęckiewiczem
» Konkurs międzynarodowy na centrum mieszkalne w Tel Awiwie, z Andrzejem Skoczkiem, wystawa

1967
» Konkurs powszechny ZPAP na pomnik państwowości polskiej, I nagroda, z Przemysławem Gaworem i Antonim Kostrzewą
» Konkurs na pomnik zwycięstwa we Wrocławiu, z Antonim Kostrzewą, wystawa
» Konkurs na pomnik czynu rewolucyjnego w Sosnowcu, z Antonim Kostrzewą, wystawa
» Dom studencki dla 350 osób, V k., dla Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, UMK w Toruniu *
» Powtórzenie domu studenckiego, jw., pięciokrotnie, nagroda – medal UMK dla Tomasza Mańkowskiego *

1968
» Projekt realizacyjny stołówki PK, ul. Warszawska 24
» Konkurs zamknięty na osiedle mieszkaniowe „Lotnisko" w Krakowie
» Konkurs międzynarodowy na pomnik Chana Asparucha w Sofii, z Antonim Kostrzewą, wystawa

» **MIESZKANIOWA JEDNOSTKA MODELOWA DLA BAGDADU** – zlecenie Polservice. Główny projektant. Z udziałem architektów: Gerharda Dürschkego, Przemysława Gawora, Małgorzaty Grabackiej, Dariusza Kozłowskiego, Jerzego Tyszkowskiego

1968
» Projekt zabudowy szeregowej o standardzie wyższym A
» Projekt zabudowy szeregowej o standardzie niższym B
» Zabudowa dywanowa o standardzie wyższym C
» Zabudowa dywanowa o standardzie niższym D
» Jednorodzinny dom wolnostojący
» Jednostka mieszkaniowa w czterech wariantach dla standardu A
» jw. dla standardów B, C, D
» Osiedle mieszkalne w czterech wariantach dla standardu A
» Osiedle jw. dla standardów B, C, D

1969
» Domy mieszkalne dla AGH przy ul. Czarnowiejskiej, z Ewą Podolakową
» Domy mieszkalne dla AGH przy ul. Lea, jw.

1970
» Zespół socjalno-mieszkalny dla Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie
» Konkurs społeczny SARP na Centrum Zdrowia Dziecka, wyróżnienie z Dariuszem Kozłowskim i Marią Mańkowską
» jw., 2 wersja, dyplom honorowy
» Konkurs międzynarodowy na dzielnicę mieszkalną w Wiedniu, wystawa
» Konkurs międzynarodowy na centrum kultury w Paryżu, z Dariuszem Kozłowskim, wystawa

1972
» Stołówka dla 2200 studentów w Gliwicach, z Janem Meissnerem *
» Typowy dom studencki V k. dla szkół technicznych, z Marią Mańkowską *
» Typowy dom studencki V k. dla uniwersytetów, jw.*
» Typowy dom studencki XI k. dla szkół technicznych, jw. *
» Typowy dom studencki XI k. dla uniwersytetów, jw.*
» Hotel miejski w Łodzi na 270 miejsc, jw. *
» Dom jednorodzinny w Krakowie dla pana ZS

1973
» Dom studencki XXIV k. przy ul. Reymonta w Krakowie, koncepcja
» Projekt urbanistyczny zespołu hoteli w Zakopanem, z Przemysławem Gaworem
» Hotel Almaturu w Zakopanem na 300 miejsc, jw.
» Dom wypoczynkowy w Zakopanem Huty im. Lenina w Krakowie
» Dom wypoczynkowy MRN w Zakopanem, z Dariuszem Kozłowskim
» Projekt zespołu czterech domów studenckich PK w Czyżynach, z Marią Mańkowską *
» Dom studencki XI k. w Czyżynach nr 1, jw. *
» Dom studencki, jw. nr 2 *
» Dom studencki, jw. nr 3 *
» Konkurs zamknięty SARP na budynek Akademii Rolniczej w Krakowie, I nagroda, z Marią Mańkowską

» Główny gmach AR przy al. Mickiewicza w Krakowie, projekt realizacyjny

1975

» Projekt urbanistyczny Kolegium Polonijnego UJ *
Hotel Kolegium Polonijnego w Przegorzałach, z Dariuszem Kozłowskim *
» Wnętrza hotelu – Dariusz Kozłowski, Maria Misiągiewicz *
» Adaptacja i rekonstrukcja istniejących obiektów – Zofia Nowakowska
» Budynek usługowy – Małgorzata Grabacka
» Hotel nauczycielski WSP w Krakowie, z Ewą Heger i Jerzym Pechnikiem

1976

» Konkurs zamknięty SARP na muzeum w Krakowie, I wyróżnienie

PROGRAM MIESZKANIOWY DLA IRAKU

» Nagroda Ministra Gospodarki Przestrzennej
» Nagroda Ministra Szkolnictwa Wyższego
» Kierownik programu z udziałem architektów: Anny Frysztak, Włodzimierza Glenia, Emila Goleni, Dariusza Kozłowskiego, Zofii Nowakowskiej, Zbigniewa Zuziaka, Jerzego Tyszkowskiego, Marii Misiągiewicz, Zbigniewa Golonki, Krystyny Nyklińskiej

1977

» Projekty elementów podstawowych
» Domy jednorodzinne wolnostojące
» Domy jednorodzinne szeregowe
» jw., warianty A, B
» Domy jednorodzinne atrialne
» jw., warianty A, B
» Domy wielorodzinne galeriowe
» Domy wielorodzinne klatkowe
» Grupy domów wolnostojących
» Grupy domów szeregowych
» Grupy domów atrialnych

1978

» Kolonia domów wolnostojących
» Kolonia domów szeregowych
» Kolonia domów atrialnych
» Kolonia domów galeriowych
» Kolonia domów klatkowych
» Zestawy kompleksów usługowych, 17 wariantów
» Zestawy schematów osiedlowych, 28 wariantów

1979

» Osiedle Al-Kadisiya dla 12 000 osób, Mahmudiya pod Bagdadem, z Dariuszem Kozłowskim

1979

» Zespół mieszkaniowy na Kazimierzu, ul. Skawińska, koncepcja, Nagroda Ministra Szkolnictwa Wyższego
» Zestaw kamienic w ww. zespole, z Dariuszem Kozłowskim
» Pawilon Wydziału Architektury PK, ul. Warszawska 24, z Ewą Heger i Jerzym Piechnikiem

1982

» Konkurs międzynarodowy na „Hongkong Peak" z Dariuszem Kozłowskim i Aleksandrem Noworólem, wystawa

1983

» Plac Słowiański w Krakowie, z Dariuszem Kozłowskim i Aleksandrem Noworólem, projekt porównawczy z udziałem architektów weneckich: Gianni Fabbriego, Roberto Sordiny
» Kamienica przy ul. Smoczej w Krakowie, jw.
» Kamienica przy ul. Kordeckiego, jw.
» Kamienica przy ul. Paulińskiej, konsultant *

1984

» Konkurs zamknięty międzynarodowy na osiedle Santa Marta w Wenecji, z Krzysztofem Bojanowskim
» Kościół Adwentystów Dnia Siódmego w Krakowie, z Marią Mańkowską

1986

» Zespół domów jednorodzinnych o niskich kosztach, Kraków, z Piotrem Wróblem
» Domy szeregowe dla ww. zespołu
» Zespół urbanistyczny przy ul. Grzegórzeckiej, z Piotrem Wróblem i Krzysztofem Ingardenem

1989

» Kompleks Szkoły Drukarskiej przy ul. Kapelanka w Krakowie, z Ewą Heger i Aleksandrem Noworólem, Nagroda Wojewody Małopolskiego

1990

» Zespół mieszkalny przy ul. Na Grabie dla Sp. Nauka, z Aleksandrem Noworólem
» 4 budynki mieszkalne IV k. dla ww. zespołu, jw.
» Parking dwupoziomowy na 200 aut dla ww. zespołu, jw.

» WIOSKA DZIECIĘCA W OŚWIĘCIMIU
Projekt międzynarodowy z udziałem architektów: Mario Botta, Fumihiko Maki, Mikihiro Mimura, Gianugo Polesello, Gianni Fabbri, Gerhard Dürschke, Steven Scholz, Aurelio Galfetti, Zofia Nowakowska, Maria Mańkowska, Dariusz Kozłowski, Tomasz Mańkowski.

1991

» Plan urbanistyczny i koordynacja projektu Wioski Dziecięcej w Oświęcimiu, dom jednorodzinny dla 8 dzieci, 150 m^2 w wiosce, jw.
» Dom jednorodzinny dla 8 dzieci, 300 m^2, jw.
» Budynek centrum socjalnego wioski, jw.
» Budynek administracji wioski, jw.
» Budynek hotelowo-mieszkalny wioski, jw. z Aleksandrem Noworólem

1992

» Konkurs międzynarodowy na Salę Kongresową w Nara, Japonia, z Marią Mańkowską i Piotrem Gajewskim, wystawa, publikacja

1993

» Dom mieszkalny dla WSP przy ul. Armii Krajowej, nagroda „Projekt roku"
» Konkurs zamknięty SARP na cmentarz i kaplicę w Batowicach

1994

» Akademickie centrum sportu i rekreacji dla UJ i AGH, z Marią Mańkowską i Piotrem Wróblem
» Konkurs zamknięty SARP na szkołę w Skawinie

1995

» Adaptacja hotelu w Nowej Hucie na budynek mieszkalny

1996

» Zespół mieszkaniowy przy ul. Nowohuckiej, z Piotrem Wróblem
» Konkurs powszechny SARP na budynek Radia Kraków i realizację, z Piotrem Wróblem, I nagroda, Mister Krakowa 2000, Nagroda Ministra Budownictwa, Nagroda „Projekt roku", Nominacja do Nagrody „Mies van der Rohe" w Barcelonie

1999

» Konkurs zamknięty na ambasadę polską w Berlinie z Piotrem Wróblem i APA

2002

» Konkurs powszechny SARP na budynek opery w Krakowie, z Piotrem Wróblem i zespołem APA

2003

» Konkurs powszechny na rozbudowę Akademii Pedagogicznej w Krakowie, z Piotrem Wróblem i zespołem APA

» Konkurs powszechny SARP na Muzeum Tadeusza Kantora w Krakowie

» Dom studencki „Za kolumnami" dla Akademii Pedagogicznej w Krakowie dla 400 osób, z Piotrem Wróblem, nagroda „Realizacja roku 2005" *

Wyżej wymienione projekty wykonano w ramach działalności indywidualnej od 1951 roku

w Wojskowym Biurze Projektów 1951–1954,
w Miejskim Biurze Projektów 1954 –1962,
w biurze Bellante i Claus, Filadelfia 1961–1962,
w Pracowni Autorskiej przy Katedrze Mieszkaniowej PK 1962–2000,
w Biurze Projektów APA 1998.

Legenda:
Gwiazdką (*) oznaczono projekty zrealizowane.

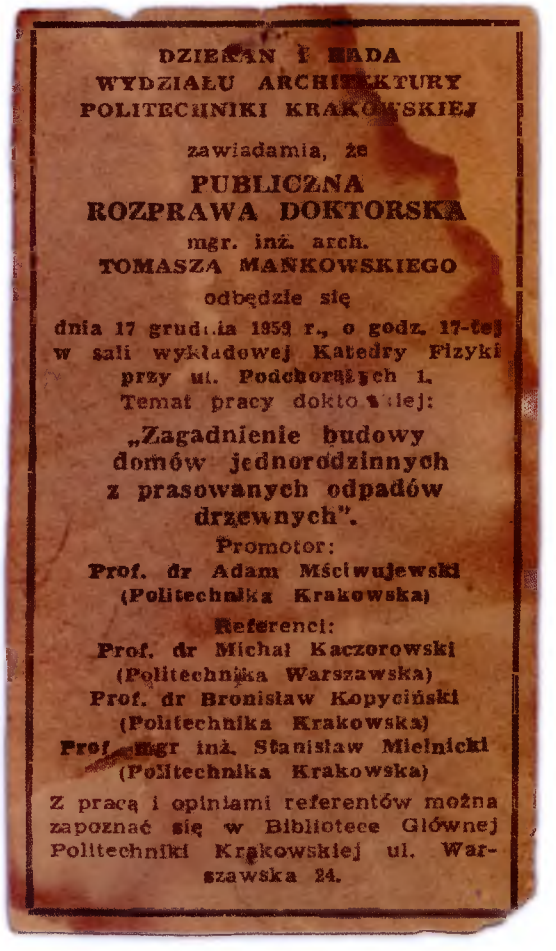

DZIEKAN I RADA
WYDZIAŁU ARCHITEKTURY
POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

zawiadamia, że

PUBLICZNA
ROZPRAWA DOKTORSKA

mgr. inż. arch.
TOMASZA MAŃKOWSKIEGO

odbędzie się

dnia 17 grudnia 1959 r., o godz. 17-tej w sali wykładowej Katedry Fizyki przy ul. Podchorążych 1.

Temat pracy doktorskiej:

„Zagadnienie budowy domów jednorodzinnych z prasowanych odpadów drzewnych".

Promotor:
Prof. dr Adam Ściwujewski
(Politechnika Krakowska)

Referenci:
Prof. dr Michał Kaczorowski
(Politechnika Warszawska)
Prof. dr Bronisław Kopyciński
(Politechnika Krakowska)
Prof. mgr inż. Stanisław Mielnicki
(Politechnika Krakowska)

Z pracą i opiniami referentów można zapoznać się w Bibliotece Głównej Politechniki Krakowskiej ul. Warszawska 24.

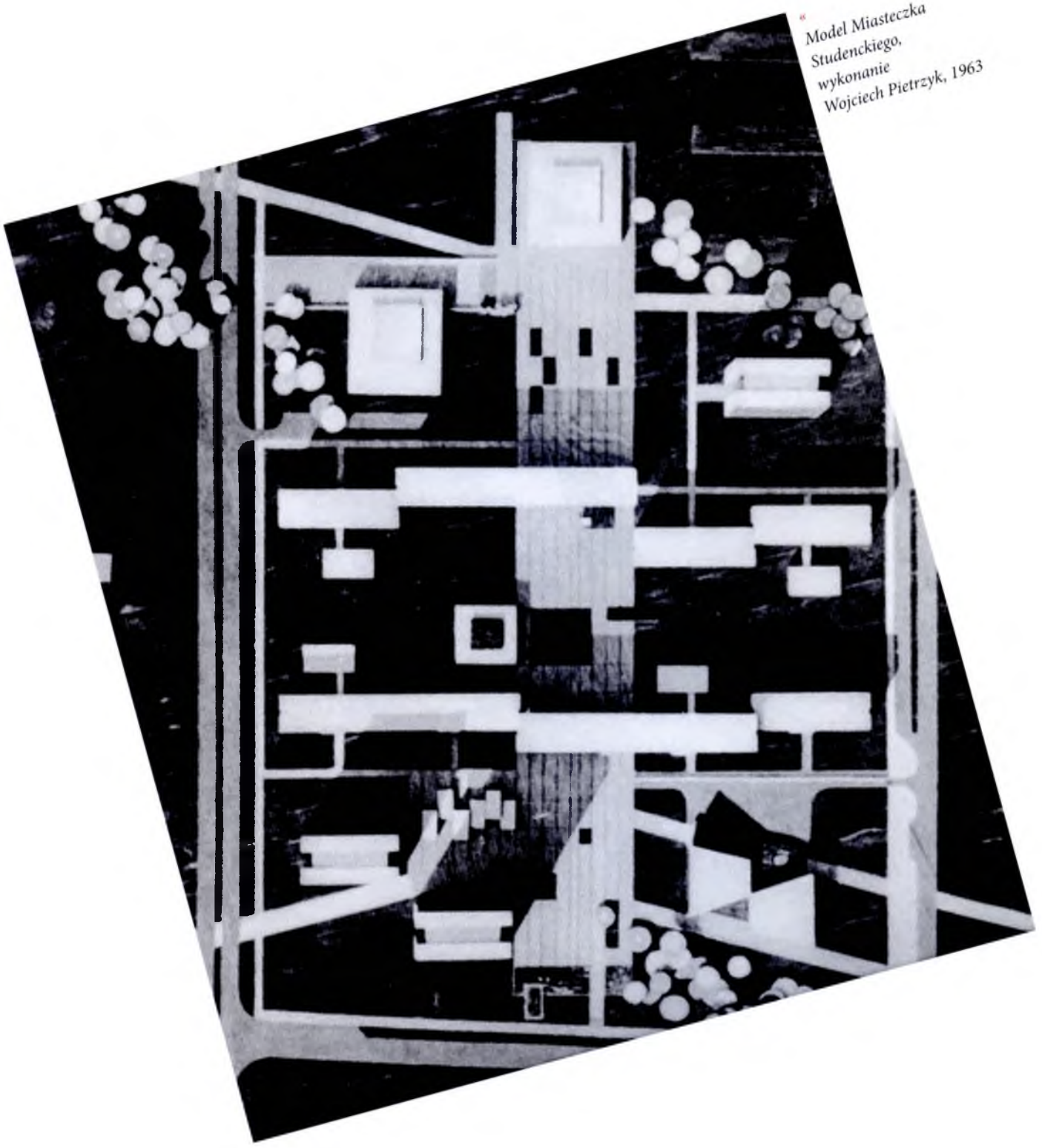

Model Miasteczka
Studenckiego,
wykonanie
Wojciech Pietrzyk, 1963

Miasteczko Studenckie

» Miasteczko Studenckie w Krakowie, położone przy ul. Piastowskiej, zamieszkuje osiem tysięcy studentów i asystentów. Budynki mają całkowitą powierzchnię 200 000 m^2. Proces projektowania rozpoczął się w roku 1963, natomiast budowa – w 1964. Teren zielony, nazywany „agorą", który stanowi oś kompozycyjną i centrum kulturalne kampusu, nie jest jeszcze ukończony.

» Tomasz Mańkowski jest szefem projektantów i autorem poszczególnych budynków, takich jak studenckie centrum kultury czy stołówki. Współpracują – Zofia Nowakowska /kierownik pracowni, wnętrza/ Przemysław Gawor /urbanistyka, XVI k./, Małgorzata Grabacka /XVI k., przychodnia/, Maria Mańkowska /V k., XVI k./, Włodzimierz Gleń /sklep, poczta/, Jan Meissner /stołówka/, Gerhard Dürschke i Dariusz Kozłowski /agora/, Małgorzata Bojanowska /zieleń/ oraz Emil Golenia, Zbigniew Golonka, Ewa Heger, Jacek Jemielity, Halina Kadłuczkowa, Jacek Wapiński, Krzysztof Lenartowicz, Maria Misiągiewicz, Krystyna Nyklińska, Jerzy Piechnik, Ewa Podolak, Teresa Przybylska i Krzysztof Bojanowski

» Projekt akademików i stołówek z pewnymi modyfikacjami został powielony i zrealizowany w Toruniu, Szczecinie, Koszalinie, Gliwicach, Wrocławiu, Rzeszowie oraz innych centrach uniwersyteckich w Polsce.

» Nagroda Ministra Edukacji Wyższej, 1964; Nagroda Ministra Budownictwa, 1971; Nagroda Miasta Krakowa, 1976.

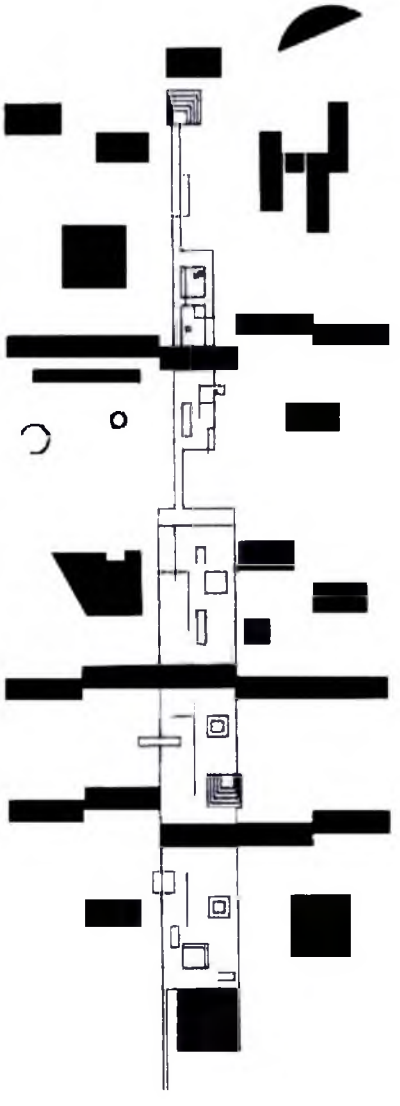

Projekt urbanistyczny Miasteczka Studenckiego, 1963

Akademiki w Miasteczku Studenckim

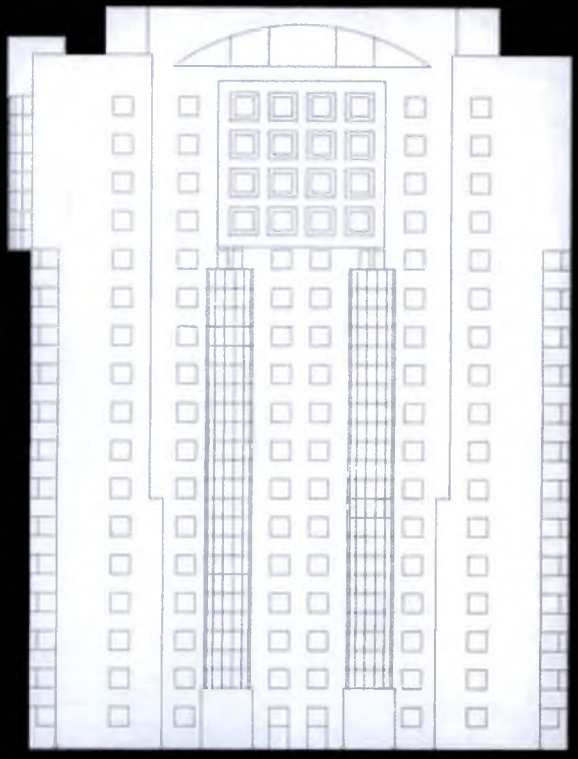

Apartment House. Na Garbie Street, Cracow 1989
The edge of the student quarter. Tomasz Mankowski

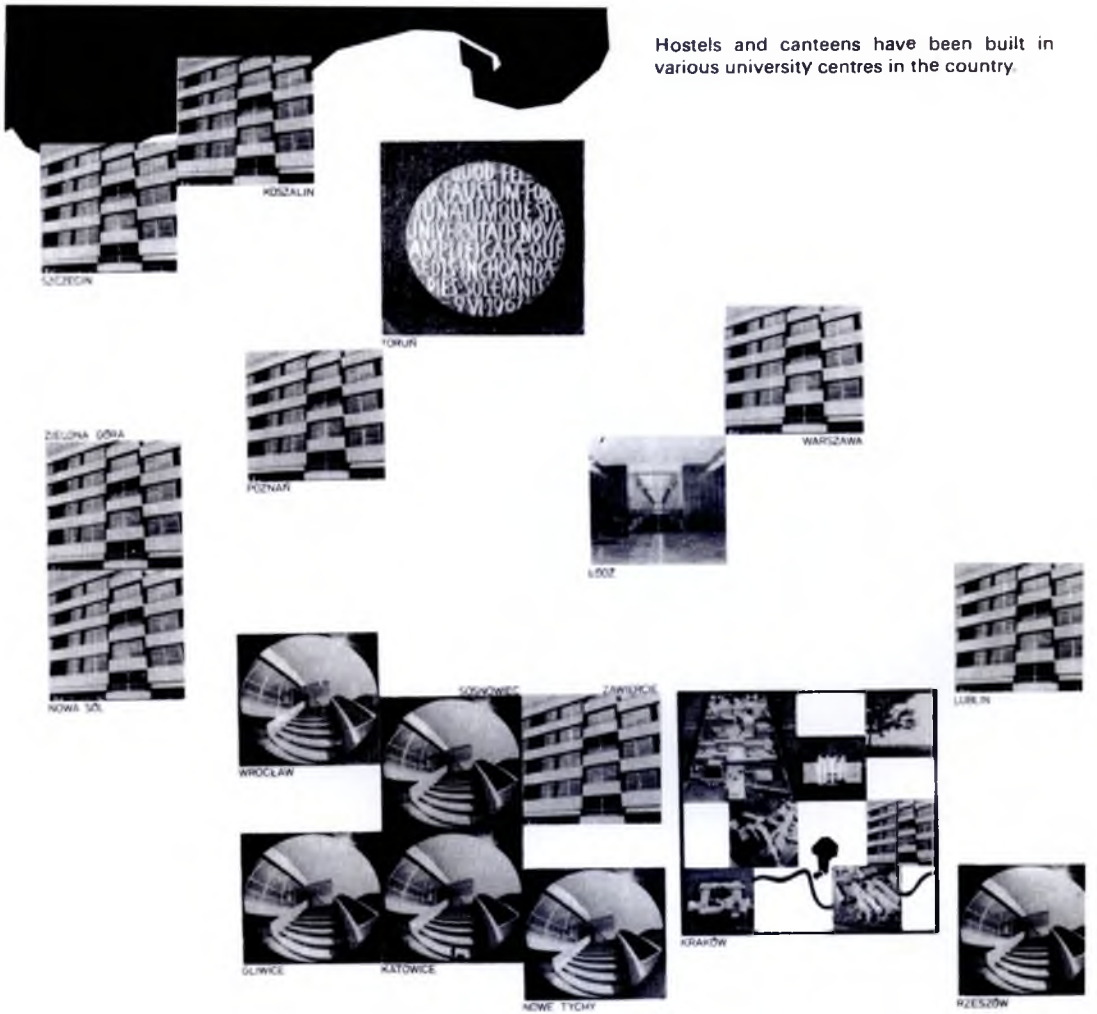

Hostels and canteens have been built in various university centres in the country.

«
Miasteczka Studenckie według projektu Tomasza Mańkowskiego powstały w siedemnastu miastach Polski

»
Dom studencki „Za kolumnami" Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie przy ul. Armii Krajowej

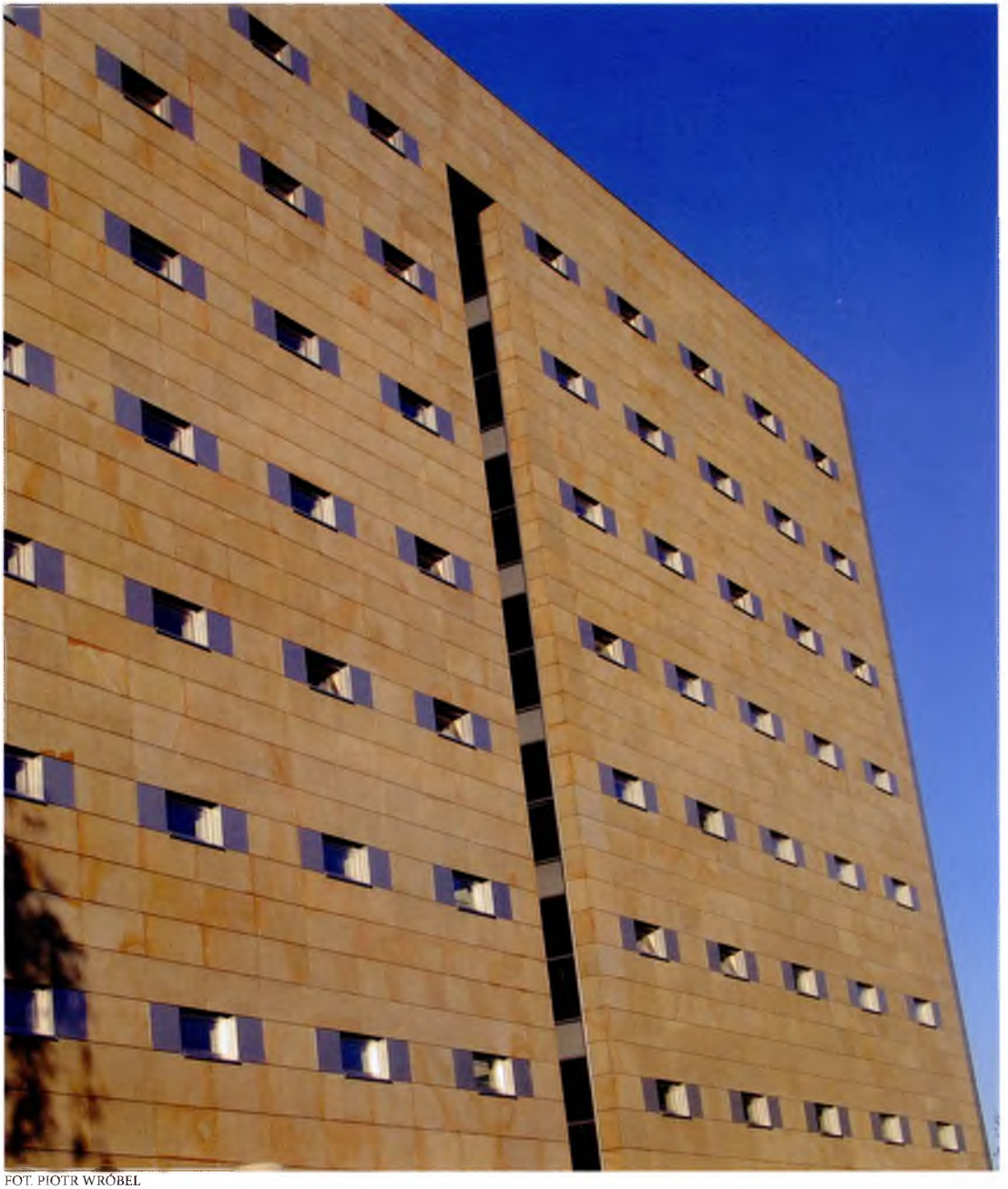

FOT. PIOTR WRÓBEL

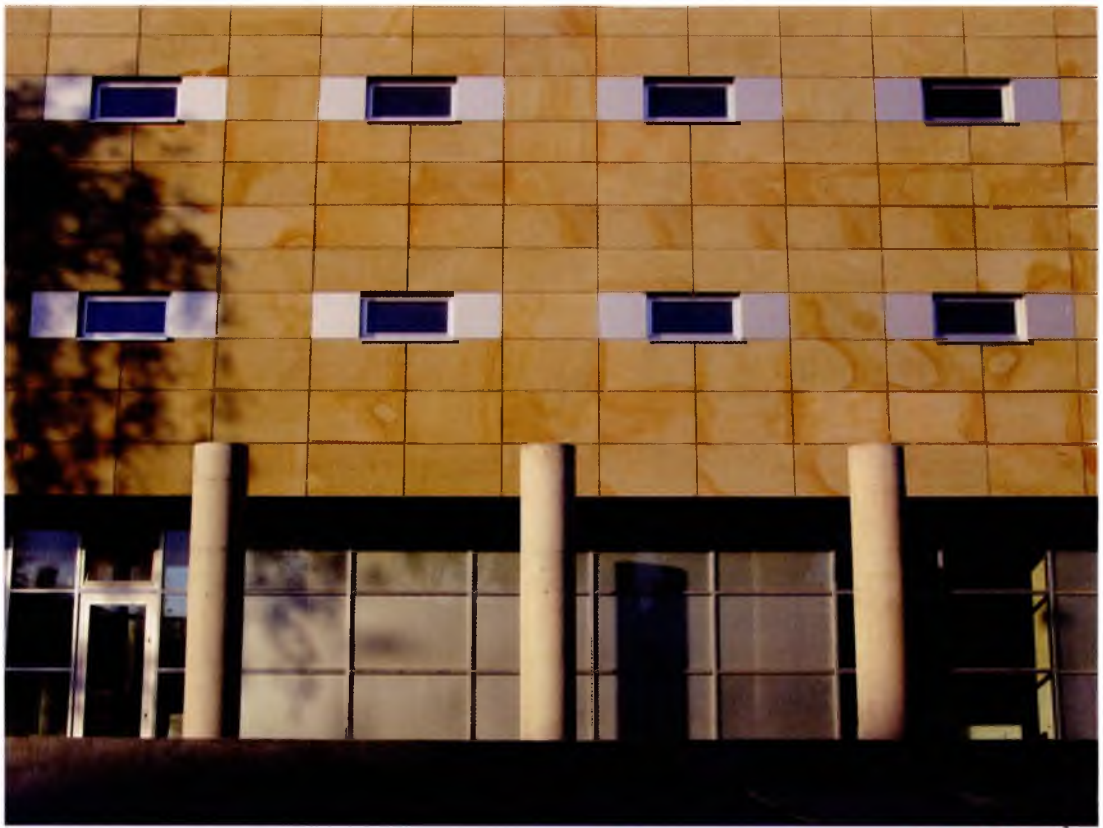

FOT. PIOTR WRÓBEL

«
Dom studencki „Za kolumnami" Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie przy ul. Armii Krajowej

»
Dom studencki „Za kolumnami" Uniwersytetu Pedagogicznego, rzut parteru i kondygnacji powtarzalnej, I koncepcja

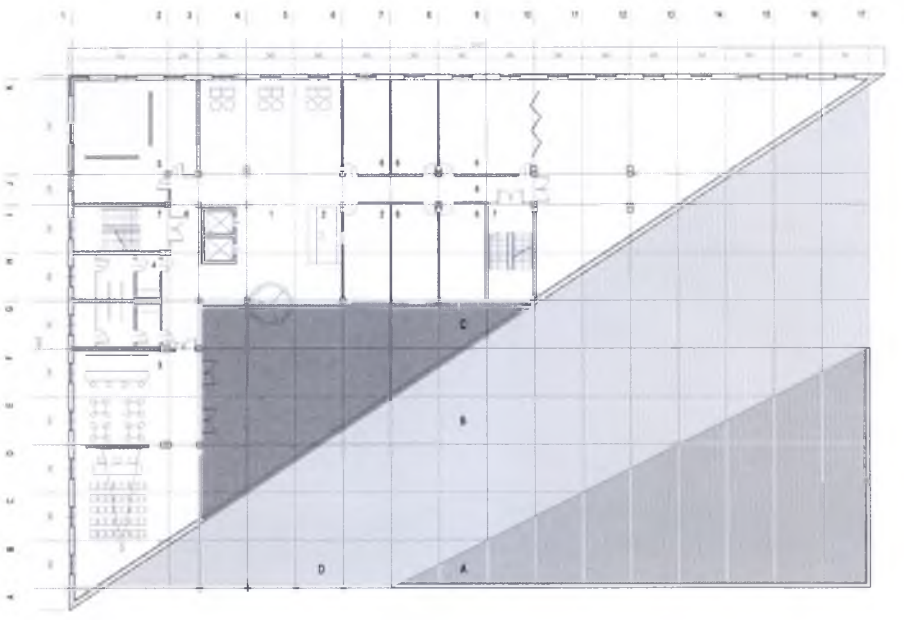

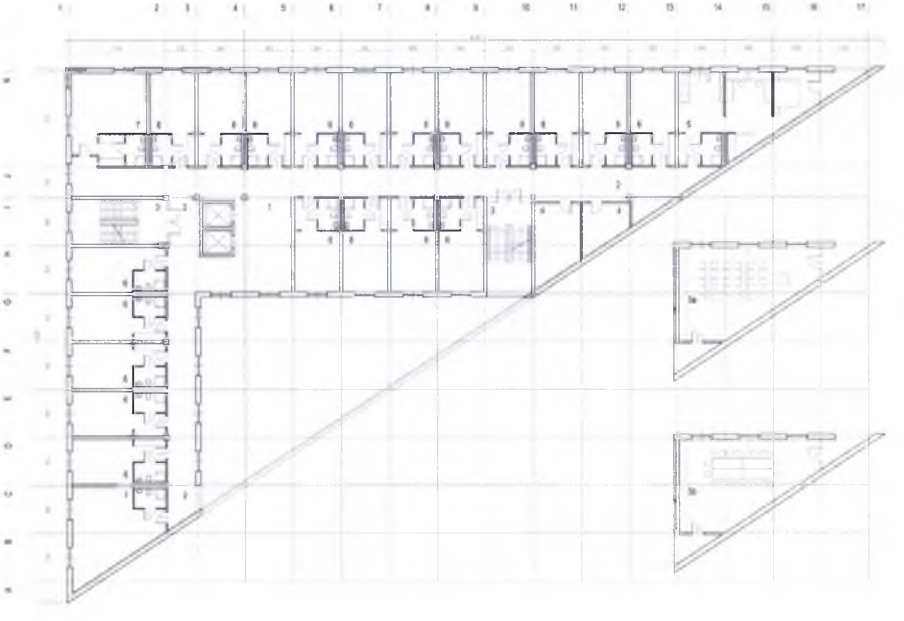

«
Dom studencki „Za kolumnami" Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, I koncepcja

»
Pływalnia w Miasteczku Studenckim, I koncepcja

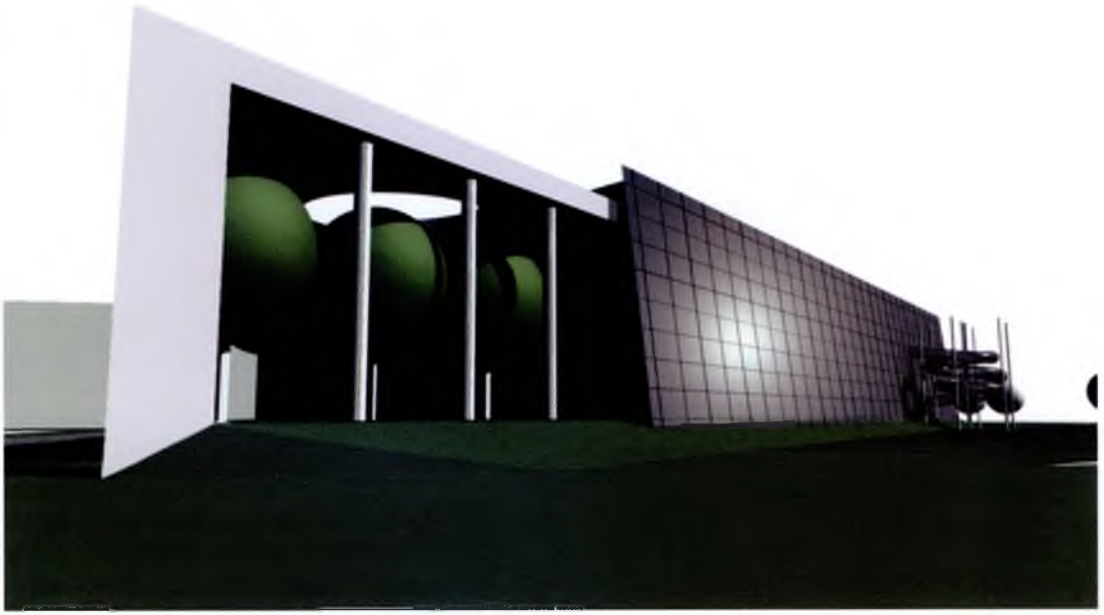

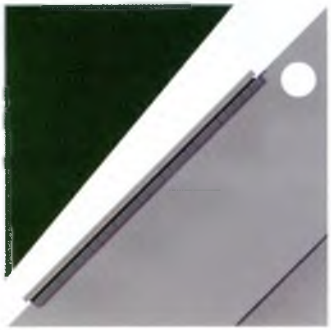

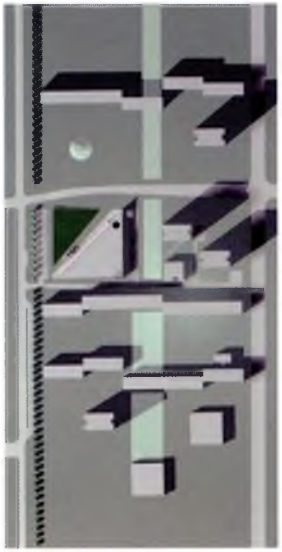

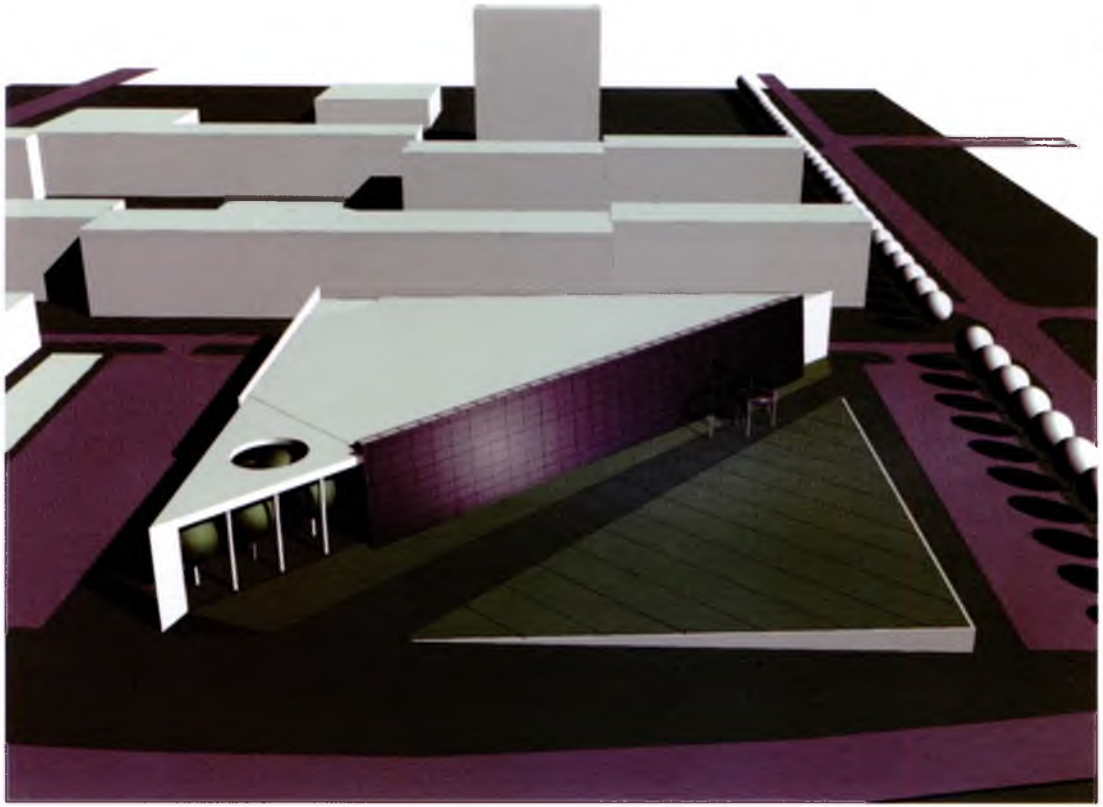

Pływalnia
w Miasteczku Studenckim,
I koncepcja

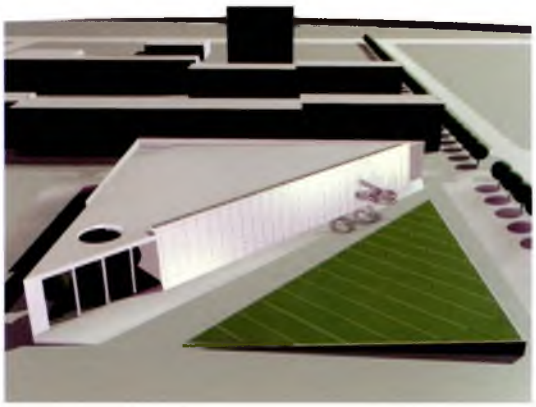

»
Pływalnia w Miasteczku Studenckim, II koncepcja, elewacje

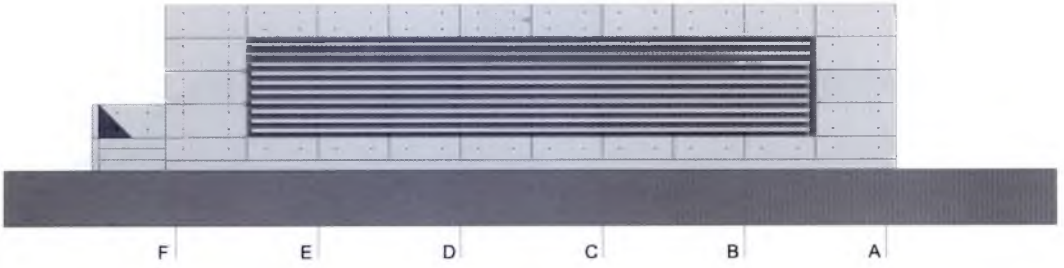

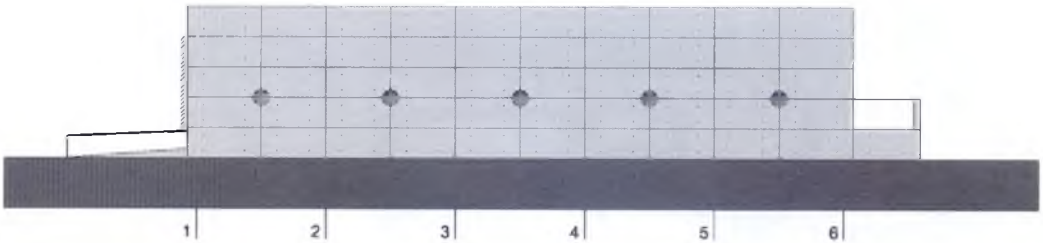
1
2
3
4
5
6

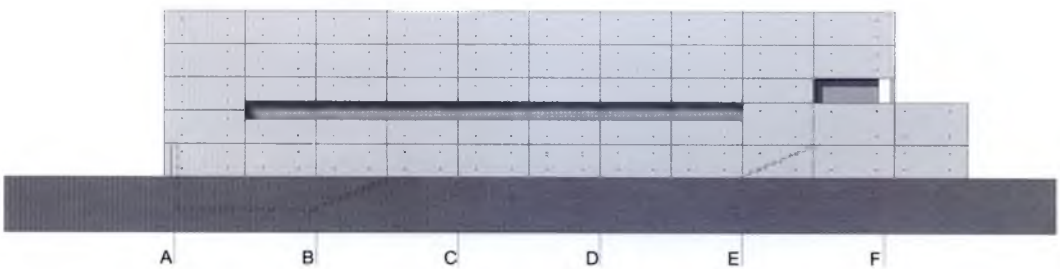
A
B
C
D
E
F

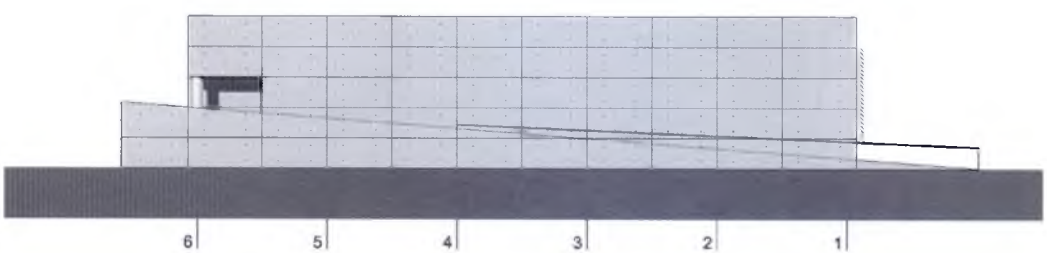
6
5
4
3
2
1

»
Wnętrze stołówki w Miasteczku Studenckim, 1969

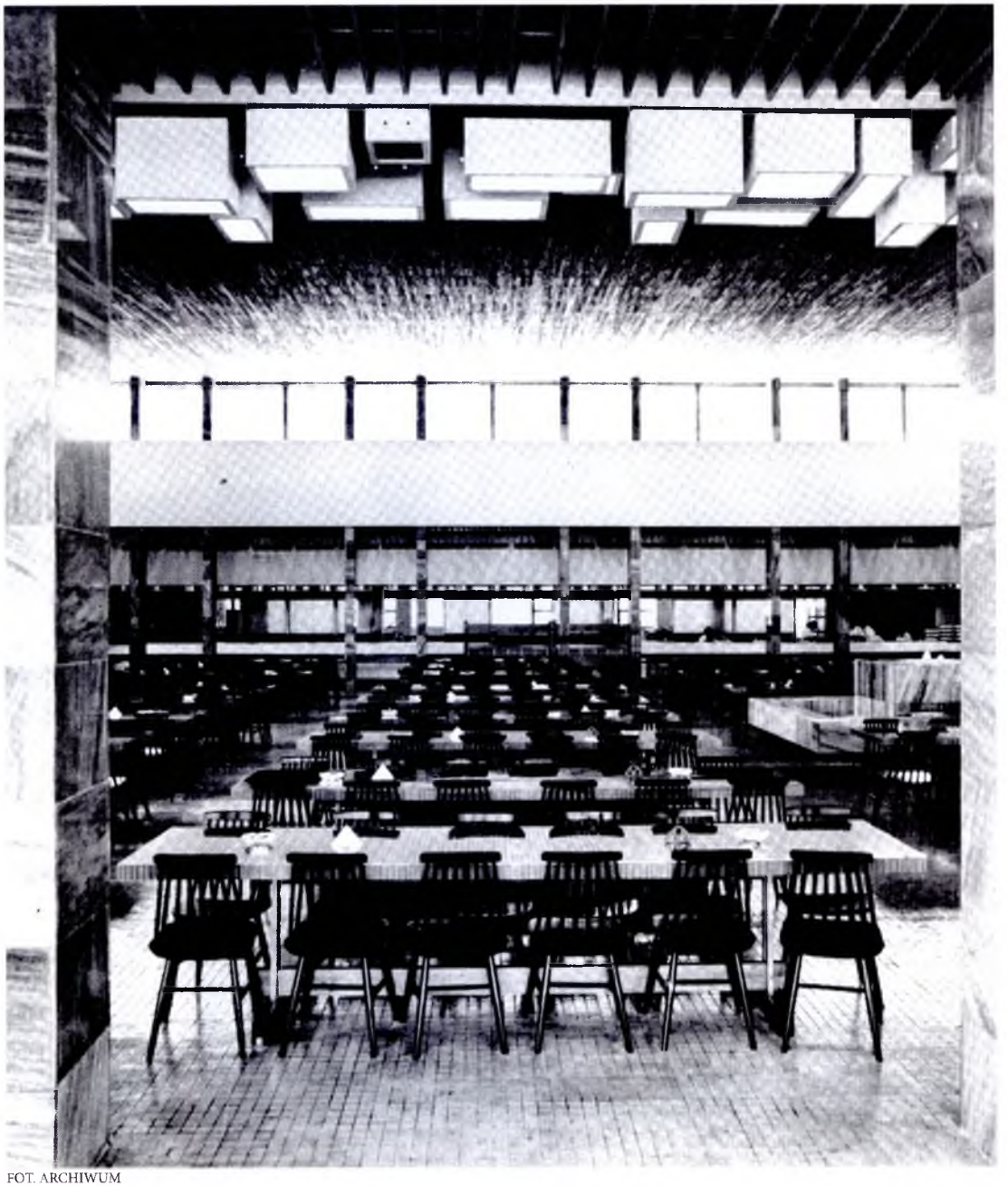

FOT. ARCHIWUM

FOT. ARCHIWUM

«
Stołówka w Miasteczku Studenckim

»
Miasteczko Studenckie w Krakowie, budowa, 1968

FOT. ARCHIWUM

4 — The Minister of Higher Education Henryk Golański being introduced to the general outline of the Student Campus in the Chair, 1964
1, 2, 3 — The dormitories for 300 students —
The Ministry of Building Award 1967

XVI-kondygnacyjny akademik w Miasteczku Studenckim w Krakowie, 1970

FOT. ARCHIWUM

»
Radio Kraków, budynek w pełnym planie

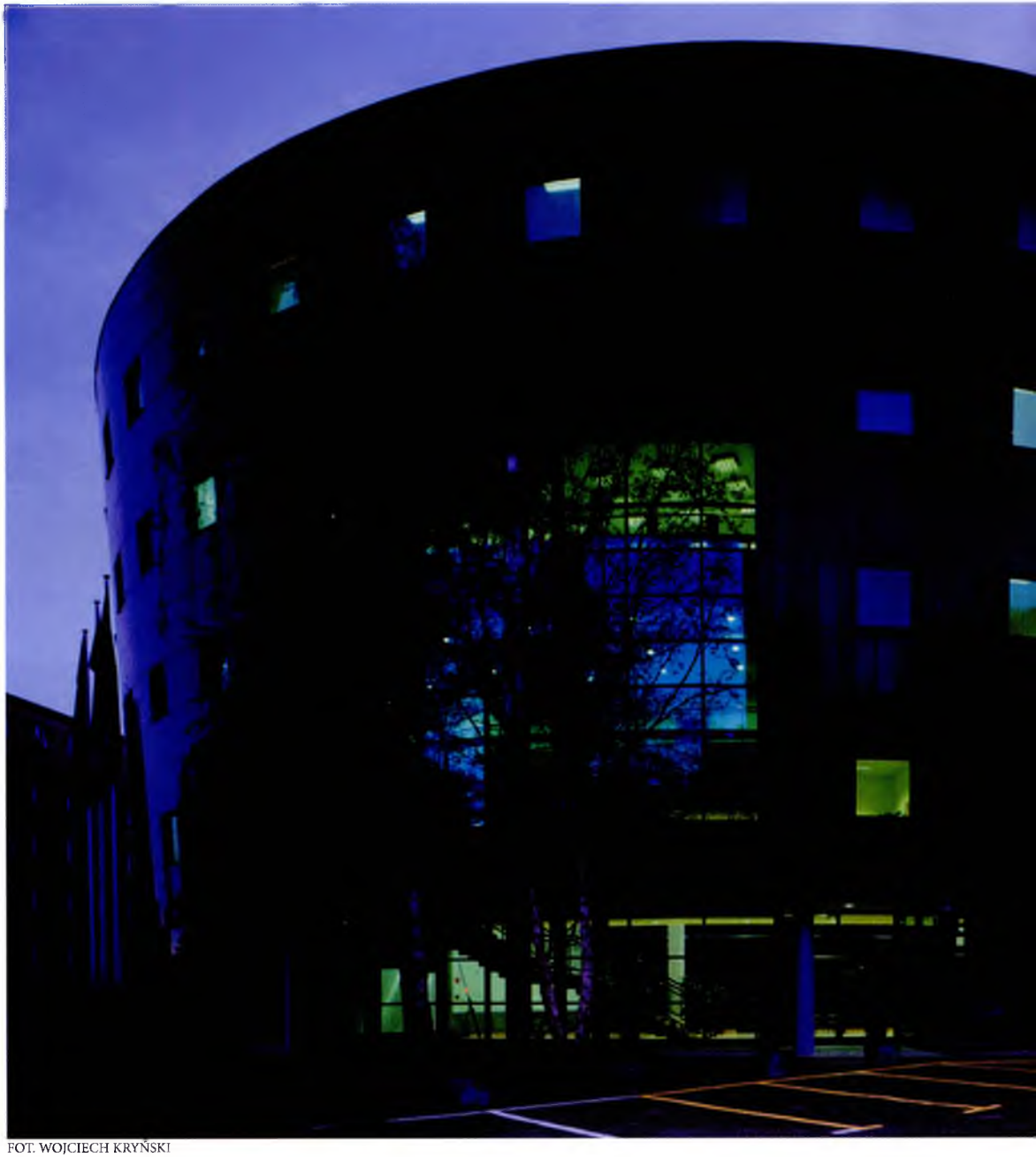

FOT. WOJCIECH KRYŃSKI

FOT. JAN ZYCH

Budynek Radia Kraków w krajobrazie miejskim

» Przy kształtowaniu bryły, której określenie było podstawową decyzją prezentowanego budynku, przyjęto kontekst urbanistyczny zarówno w skali Alei Trzech Wieszczów, jak i skali miejsca, tj. skrzyżowania al. Juliusza Słowackiego z ul. Łobzowską. Na wyraz przestrzenny Alei składa się różnorodność funkcjonalna i formalna zlokalizowanych wzdłuż nich obiektów: budynków monumentalnych, takich jak Biblioteka Jagiellońska, gmach AGH, Muzeum Narodowe i jakby w kontraście z nimi ciągów domów mieszkalnych. Uznano, że przerwanie pierzei kamienic wyraźnie dominującym w zabudowie al. Słowackiego obiektem o jednoznacznej formie gmachu użyteczności publicznej będzie zgodne z duchem arterii.

«
Radio Kraków

FOT. WOJCIECH KRYŃSKI

»
Radio Kraków – wnętrza

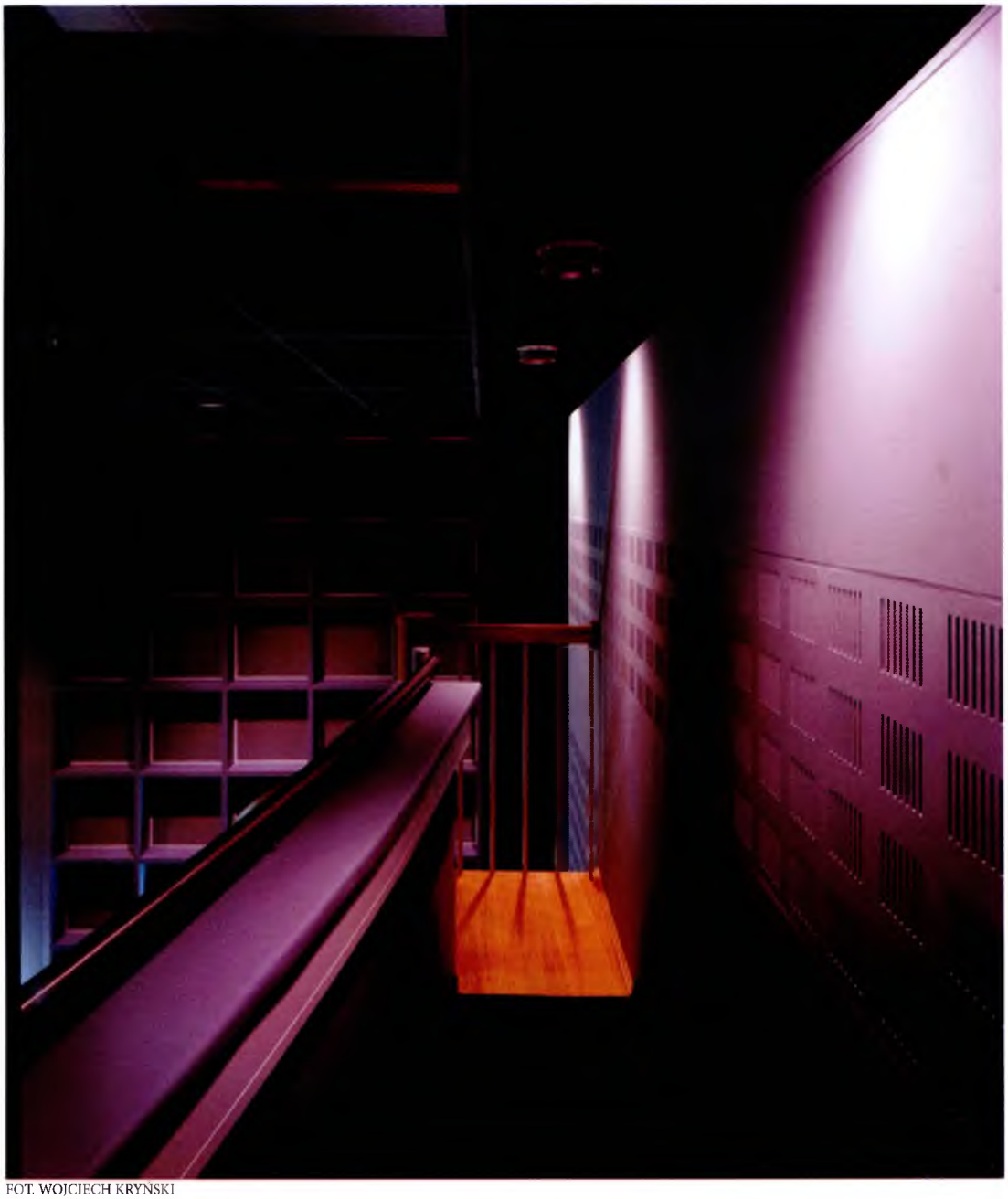

FOT. WOJCIECH KRYŃSKI

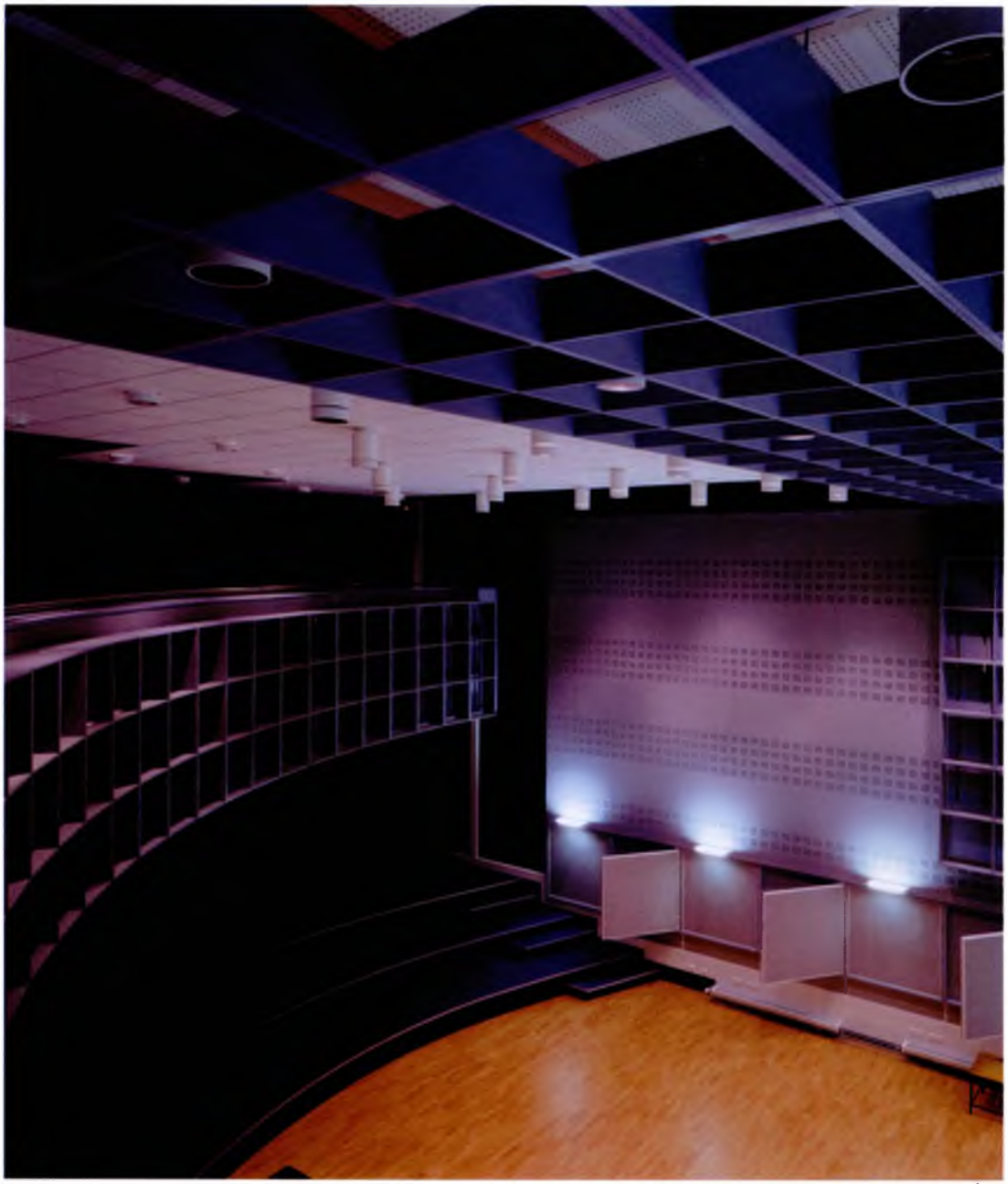

«
Radio Kraków
– wnętrza

FOT. WOJCIECH KRYŃSKI

Radio Kraków – wnętrza

FOT. WOJCIECH KRYŃSKI

Radio Kraków

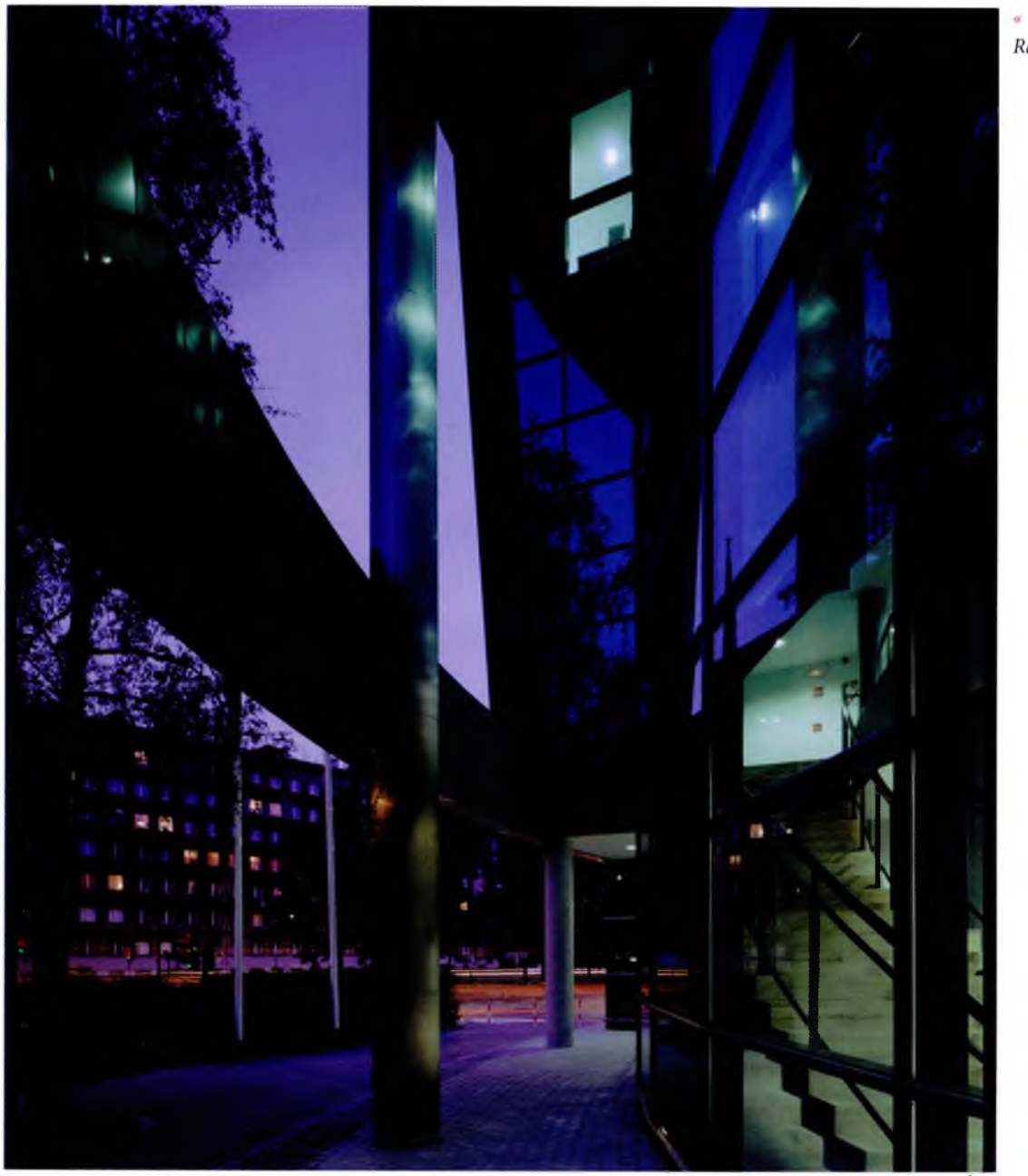

FOT. WOJCIECH KRYŃSKI

»
Kolegium Polonijne UJ w Przegorzałach, 1974

Kolegium Polonijne UJ, 1974

Kolegium Polonijne UJ

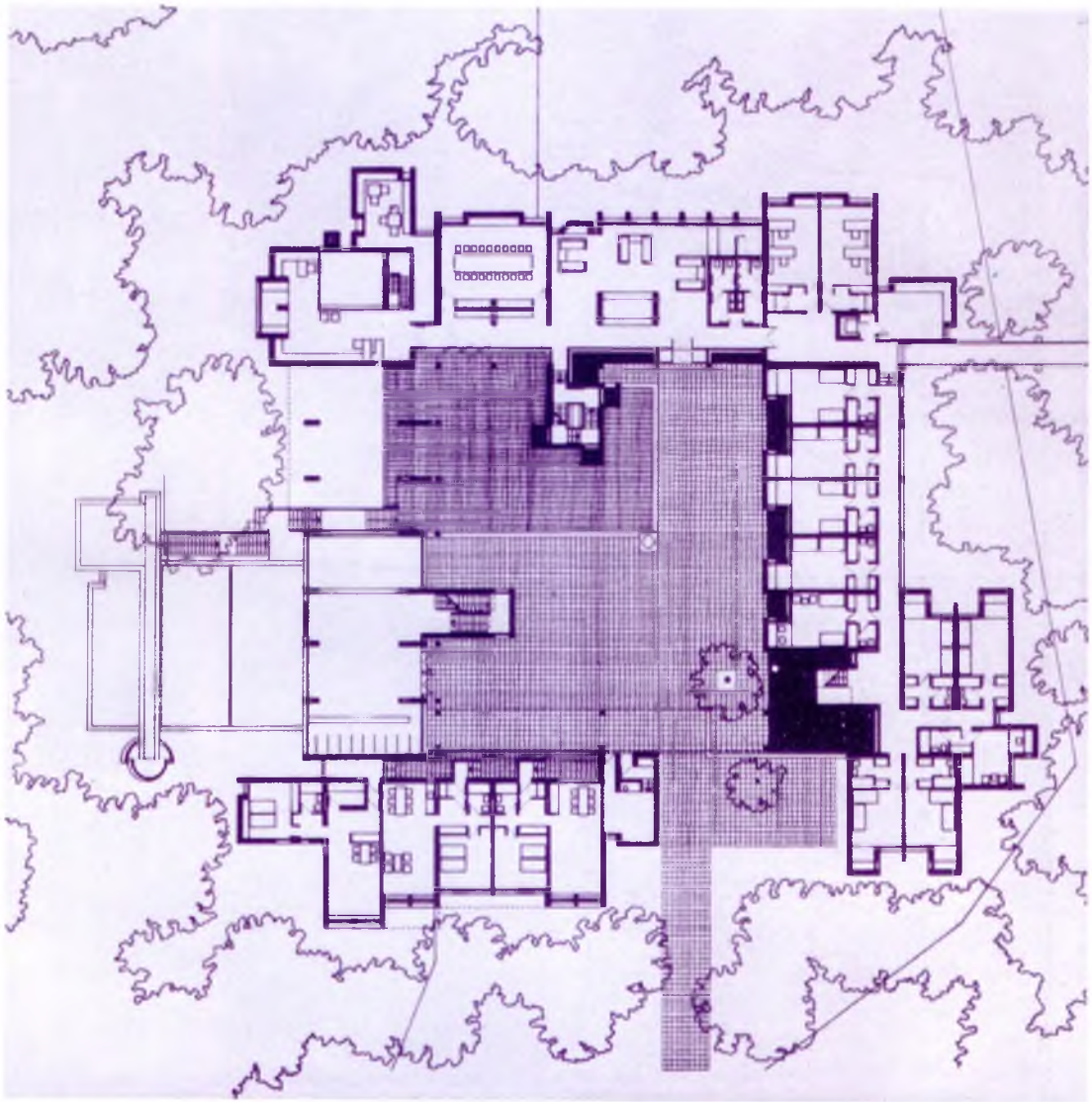

Kolegium Polonijne UJ z lotu ptaka

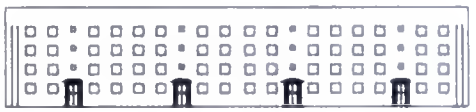

Uniwersytet Pedagogiczny

Budynek Uniwersytetu Pedagogicznego został umiejscowiony na skraju miasteczka studenckiego. Forma (część okręgu) tworzy kompozycję urbanistyczną w dwóch kierunkach:
południowo-zachodnim, z widokiem na kopiec Kościuszki z pięter, odwróconym od uciążliwego ruchu ulicznego przy ulicy Armii Krajowej oraz północno-wschodnim, z wejściem. Budynek z czterema poziomami i czterema klatkami schodowymi zawiera 32 pomieszczenia o wymiarach od 40 do 90 m^2. Tomasz Mańkowski i Maria Mańkowska.

Nagroda w Konkursie SARP za Projekt Roku 1993.

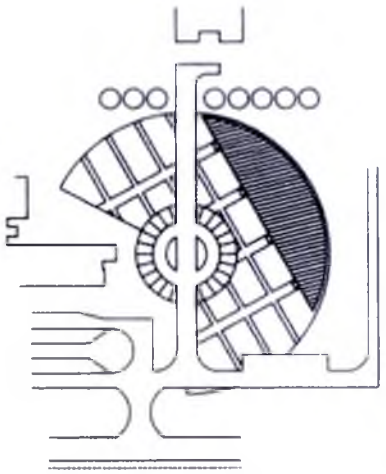

Kaplice na cmentarzu w Batowicach w Krakowie

» Dwie kaplice zostały zaprojektowane wedle dwóch różnych pomysłów. Pierwsza, „jasna" i wysoka, z dostępem z ziemi, symbolizuje wspinanie się do wieczności i wiarę w życie wieczne. Druga, „ciemna", umiejscowiona pod ziemią, oddaje nicość po śmierci. Wspólnie tworzą architektoniczną całość. Kaplica „ciemna" jest połączona bezpośrednio z krematorium. Tomasz Mańkowski i Maria Mańkowska. Asystenci: Paweł Koperski, Krzysztof Jasiński, Piotr Orzeszek.

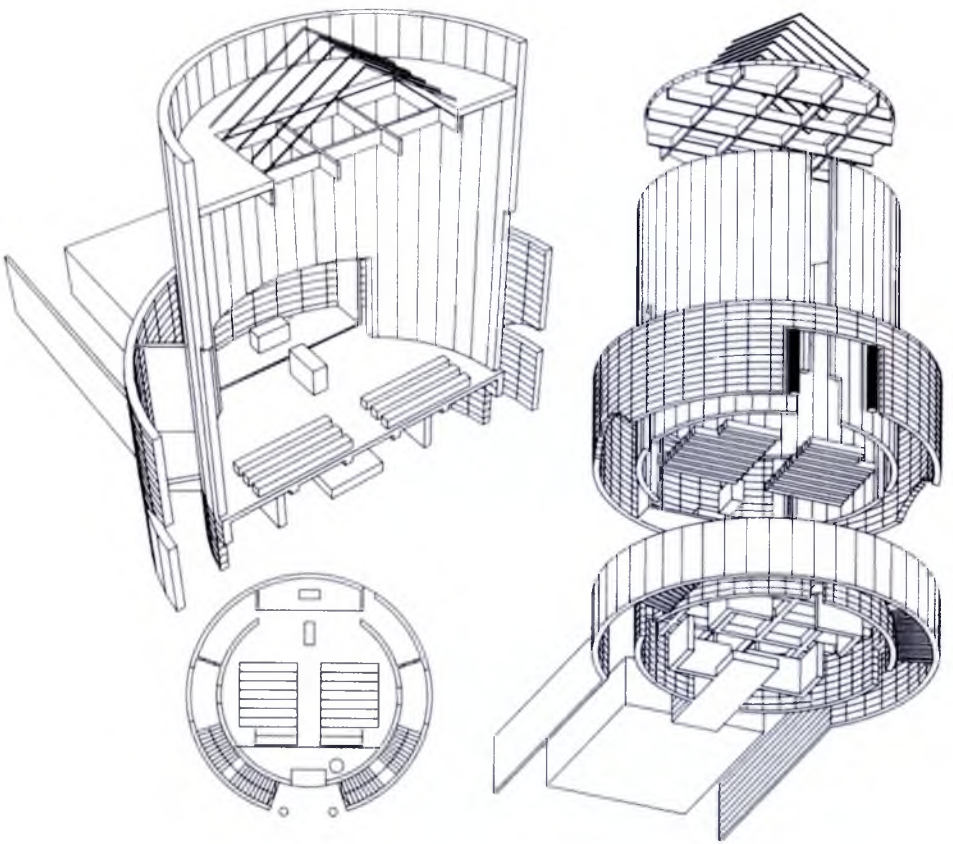

»
Praca na międzynarodowy konkurs na Centrum Kultury w Nara, Japonia, 1992

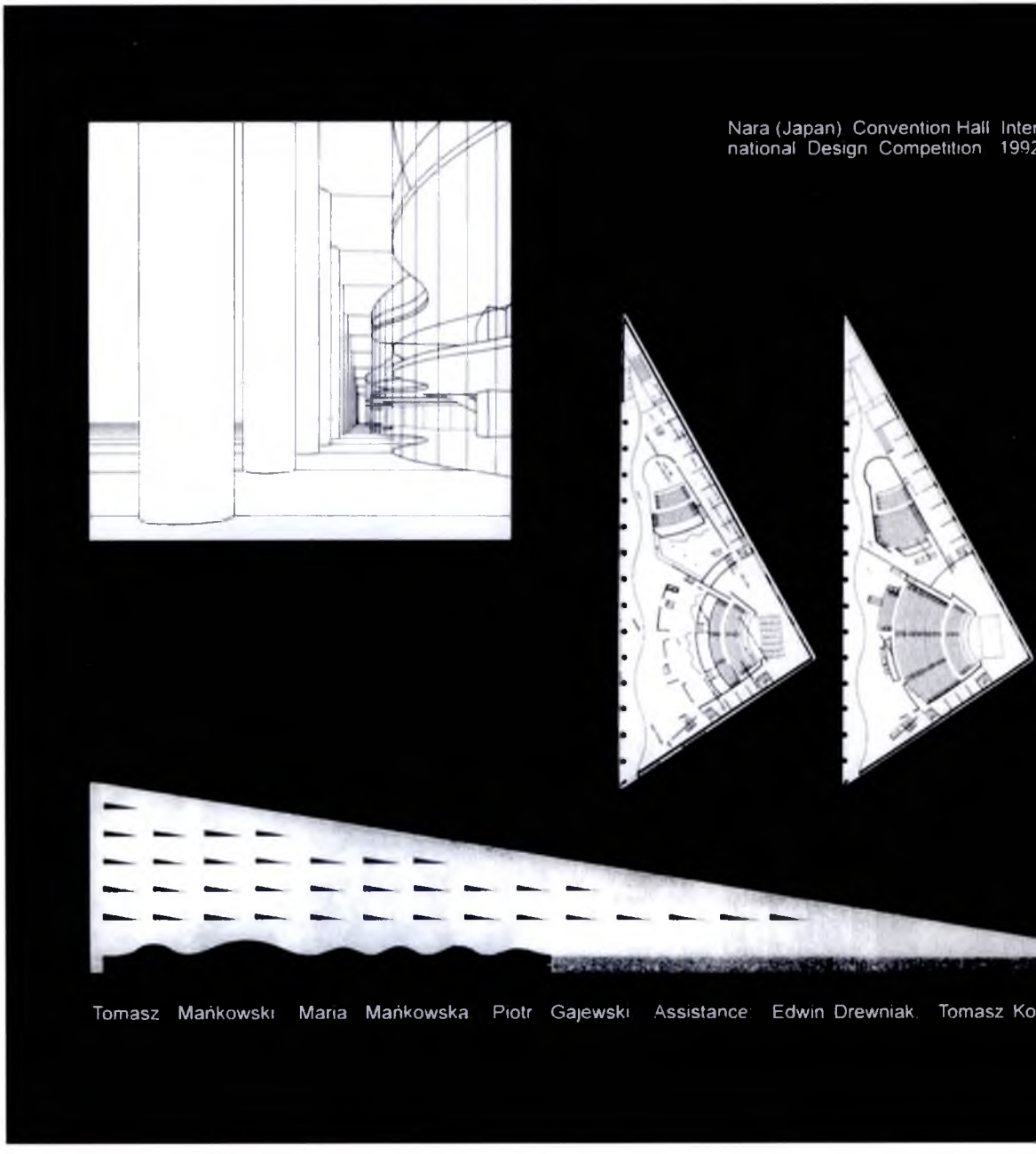

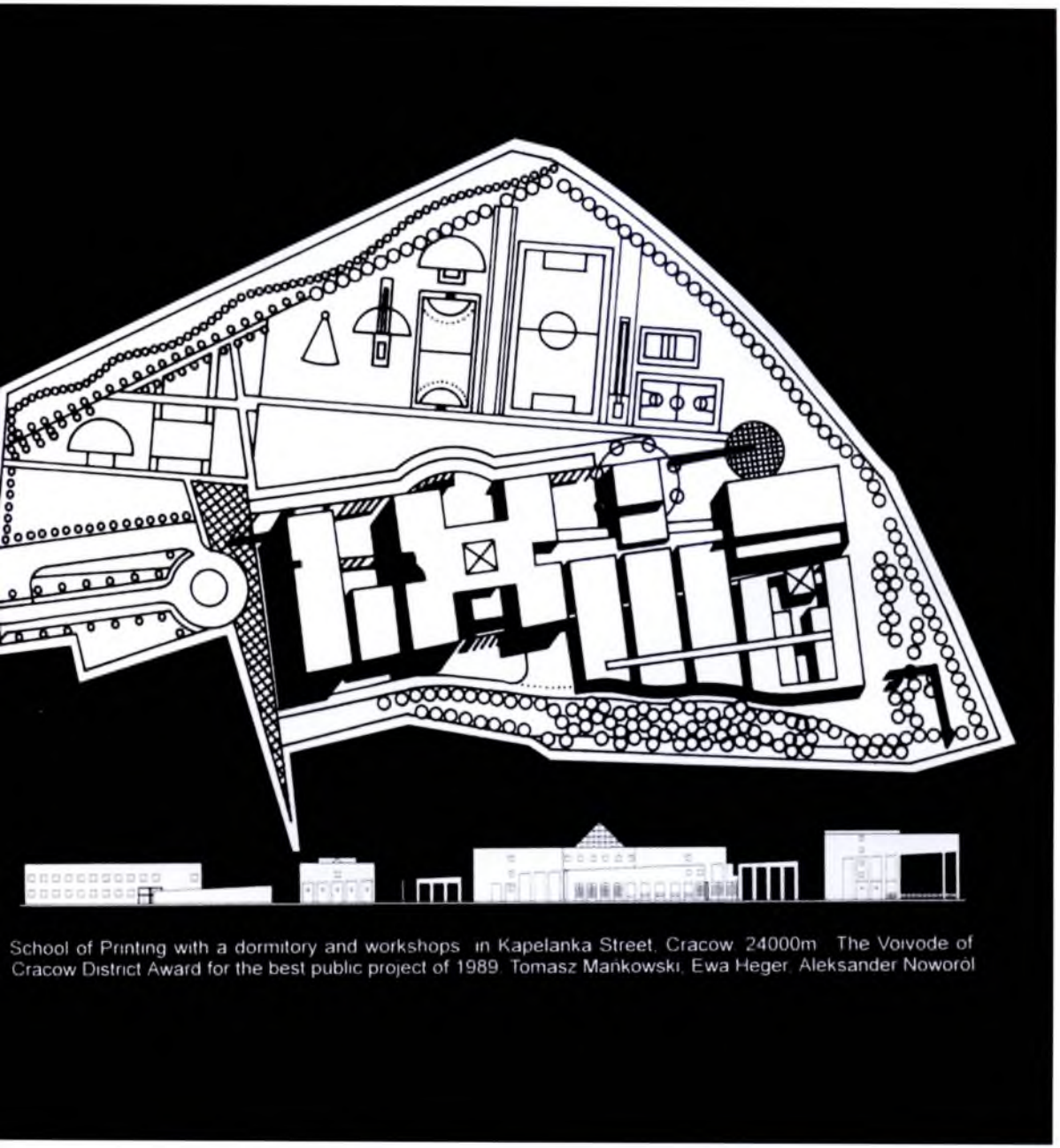

School of Printing with a dormitory and workshops in Kapelanka Street, Cracow, 24000m². The Voivode of Cracow District Award for the best public project of 1989. Tomasz Mańkowski, Ewa Heger, Aleksander Noworól

Kompleks szkół poligraficznych w Krakowie, 1989

Kościół Adwentystów Dnia Siódmego

Pomysł wybudowania Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego, który byłby ważnym sanktuarium tej wiary w Europie Centralnej, wyszedł od autorytetów tego środowiska. Projekt zakładał stworzenie kościoła z miejscami dla 750 wiernych, klubem młodych, szkołą i innymi udogodnieniami.

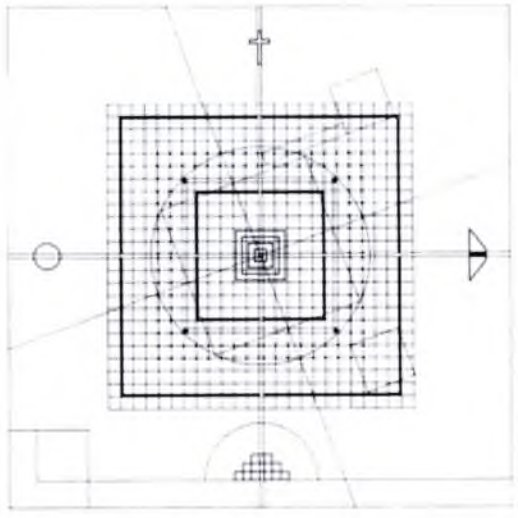

Projekt opierał się na strukturze komórkowej. Komórka miała rozmiary jednego metra sześciennego. Następna struktura przestrzenna składa się z 27 komórek o rozmiarach trzech metrów sześciennych. Efektem końcowym tego schematu jest rodzaj jednorodności. Kościół przedstawia się jako siedem kręgów: bramy z otwartą przestrzenią, ściany, arkady, dziedziniec, kolumny, ścieżka okalająca centrum i świątynię. W projekcie zastosowano kilka symboli: słońce reprezentuje światło, woda – życie, wzgórze z zegarem słonecznym – przestrzeń i czas, krzyż – wiarę, a tablica z dziesięcioma przykazaniami – prawo Boże. Główna część kościoła jest otoczona kolumnami. Kościół, dziedziniec, arkady i inne struktury zostały zaprojektowane na planie *squares-within-squares*. Kościół Adwentystów Dnia Siódmego jest otwarty dla każdego, zawsze. Każdy zostaje członkiem wspólnoty z wolnego wyboru. W architekturze krakowskiego kościoła jest to wyrażane przez cztery wejścia z czterech kierunków. Kościół ma wymiary 37 na 37 metrów i 16 metrów wysokości. Otaczająca struktura z klubem, szkołą i innymi udogodnieniami formuje bazę kompozycji. Ta część otwiera się do wnętrza kompleksu przez szklane okna i drzwi, niemal zupełnie nie otwiera się na otaczającą przestrzeń. Członkowie kongregacji wchodzą do wnętrza szerokimi stopniami.

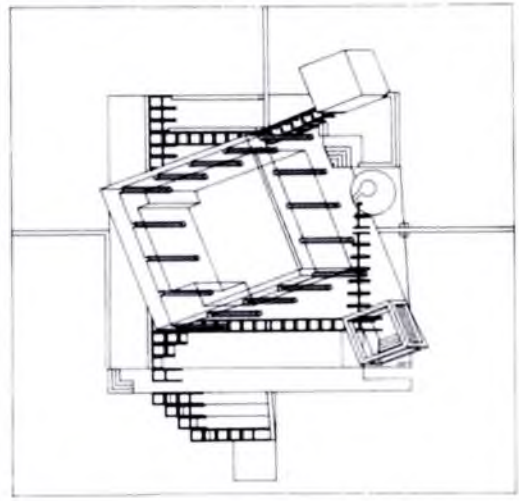

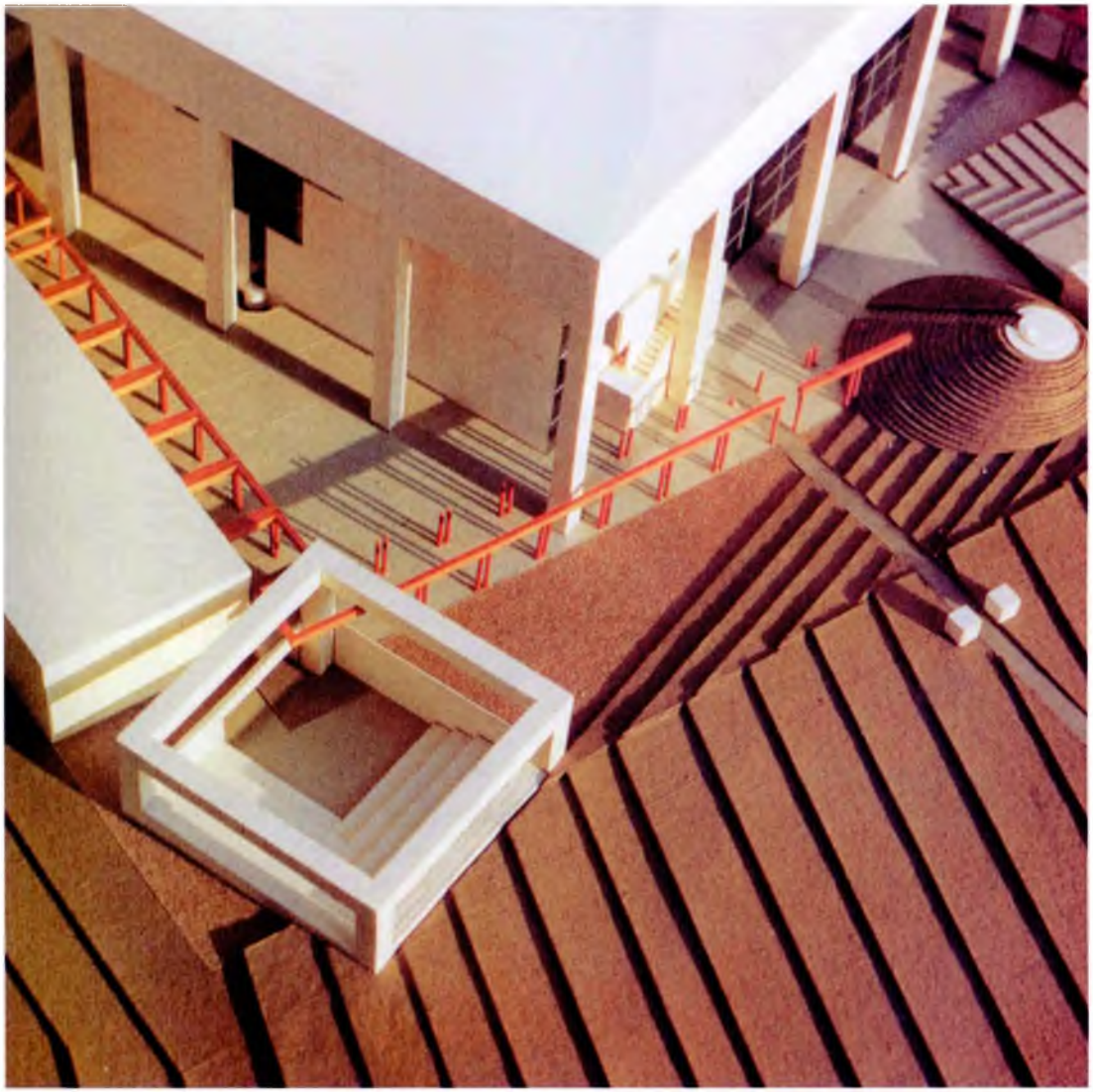

«
Model Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Krakowie

WYKONANIE MODELU – EDWIN DREWNIAK

»
Projekt Opery Krakowskiej,
II nagroda w konkursie

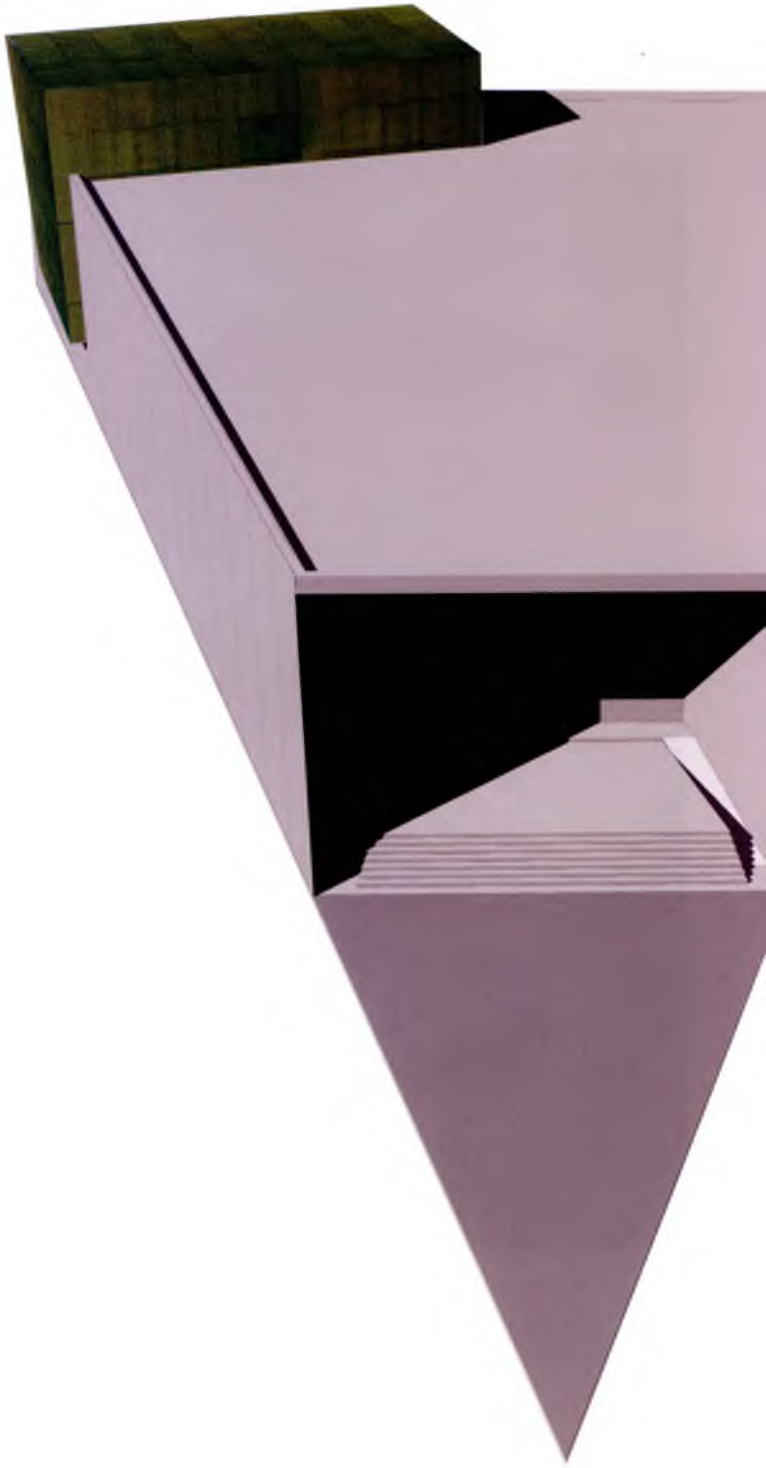

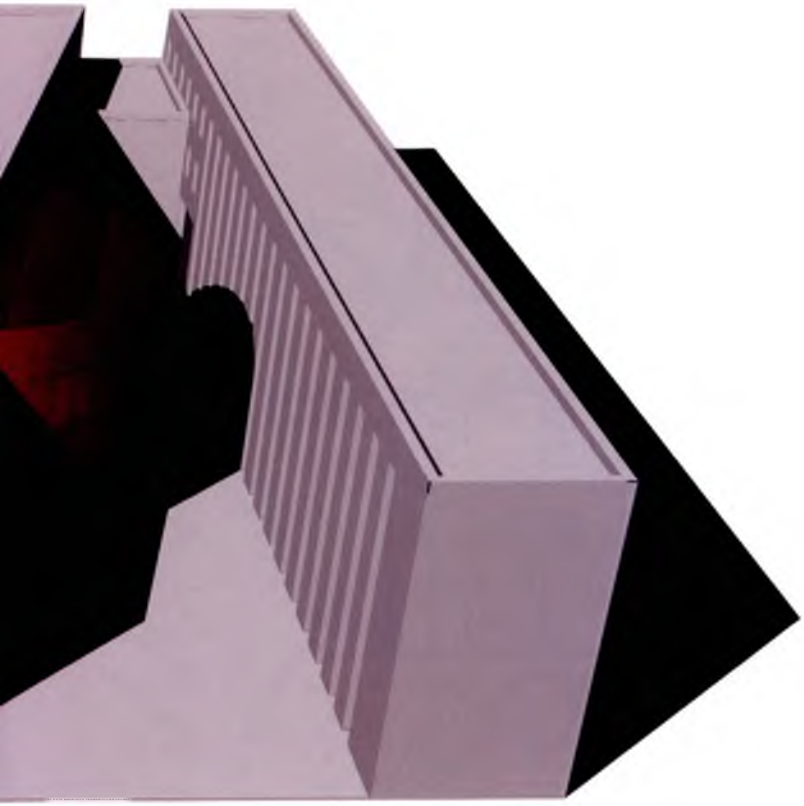

Projekty mieszkań w intensywnej zabudowie jednorodzinnej w Nowej Hucie, Kraków, 1985

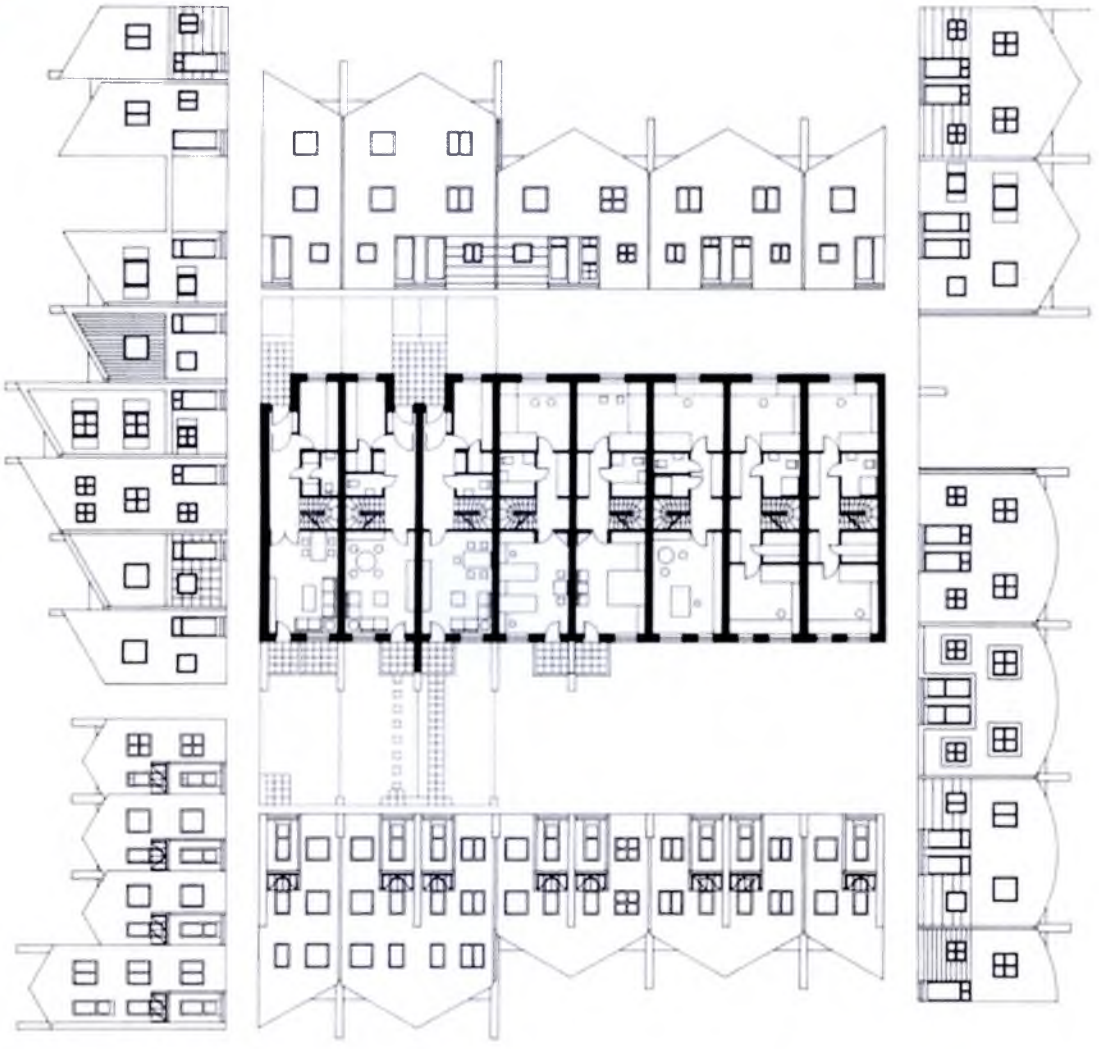

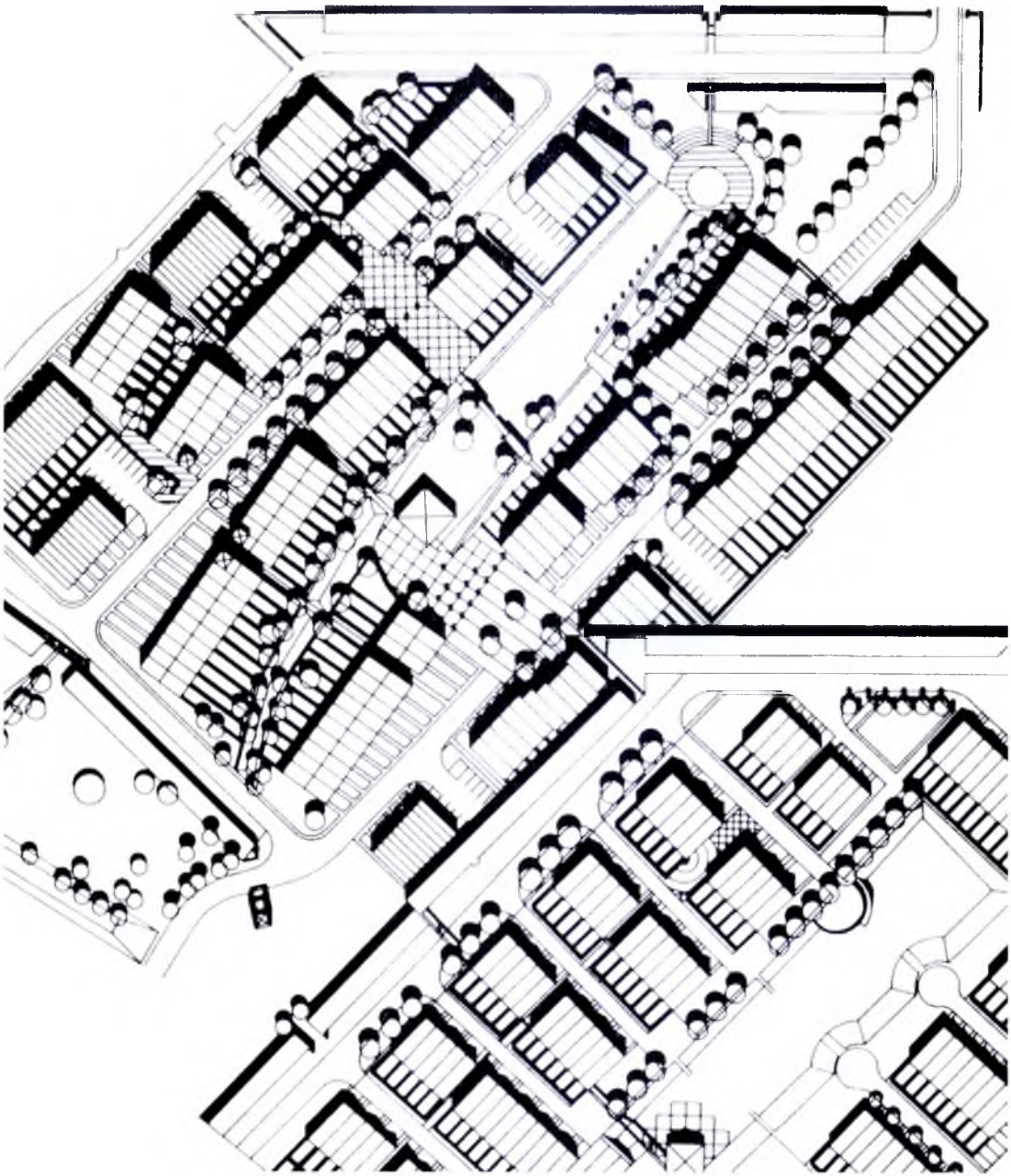

Koncepcja intensywnej zabudowy rodzinnej w Nowej Hucie, Kraków, 1985

Campo di Marte, Wenecja

» Konkurs na Campo di Marte, Wenecja, 1985. Zaproszeni: Carlo Aymonino, Mario Botta, James Gowan, Tomasz Mańkowski, José Rafael Moneo, Boris Podrecca, Aldo Rossi, Álvaro Siza Vieira (zwycięzca), Aldo Van Eyck.

» *Genius loci* Wenecji jest wszechobecny. Historyczny wizerunek miasta wzbogaca język współczesnej architektury. Pozostaje tylko dodać coś nowego do już istniejącego, z poszanowaniem dla tradycji.

» ICAP, osiedle mieszkaniowe na terenie Campo di Marte zostało skomponowane w skali miejskiej ze zwróceniem uwagi na pierwotny plan dzielący wyspę na ciągi biegnące z Giudecca Canal do Laguny. Ten kierunek stał się bazą dla tego projektu. W przestrzeni zawodów, biorąc ciąg między wybrzeżem na północy, Laguną Calle Michelangelo i Calle della Squero, *catastale* podział został wprowadzony. Jednakże te kierunki zostały zmodyfikowane, by zbliżyć się do charakteru projektu. Bloki budynków wypełniających tę przestrzeń zostały zaprojektowane z minimalną przestrzenią między nimi. Chodniki biegną z północy na południe, zgodnie z kierunkiem starego *catastale*. Zaproponowane rozwiązanie łą czy różnorodnie biegnące przestrzenie ulic.

» *Regulating walls* są następnym elementem kompozycyjnym tej przestrzeni. Określają relacje między nowymi a już istniejącymi budynkami, fizycznie dzielą przestrzeń prywatną i publiczną. Przestrzeń prywatna każdego elementu kompozycyjnego pozostaje otwarta na każdą ideę projektową. Formy otwarte odzwierciedlają współczesną dynamikę, wyrażając zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne. Zamknięte formy ścian kierują ku tradycji *casa minore* i łączą ją z dążeniami współczesnymi. Projekt jest próbą połączenia zamkniętych form urbanistyki w skali miejskiej z otwartymi formami budynków.

» Stworzono różnorodne przestrzenie, otaczające kompleks. Pierwsze otwierają się na wschodnią stronę z cudownym widokiem na San Giorgio Maggiore, inne z zachodu stykają się z domami na Calle della Squero. Jest wiele perspektyw z każdego dziedzińca, na Villa Herion albo na Lagunę w Calle Ospizio. Calle Michelangelo jako główna oś łącząca z Laguną i Giudecca Canal jest trakowana jako najważniejsza oś w całym schemacie, siedziba funkcji socjalnych, bar i plac, który może służyć jako targ lub miejsce spotkań.

» Schody zaprojektowane wzdłuż ścian bocznych są ważnymi elementami kompozycji architektonicznej, łączą cymi przestrzeń prywatną i publiczną. Zblokowana architektura domów tworzy jednorodne kształty łatwe do powtórzenia. Idea polega na zindywidualizowaniu poszczególnych budynków przez umieszczenie indywidualnych form wewnątrz nich.

» Struktura planu urbanistycznego pozwala na konstrukcję bloków wznoszących się na różnych poziomach, co daje pewne propozycje dla miejsc graniczących na zewnątrz z przestrzenią zdefiniowaną przez warunki konkursu.

Ridisegnare
Venezia

Praca na międzynarodowy konkurs na dzielnicę Santa Marta w Wenecji, 1985

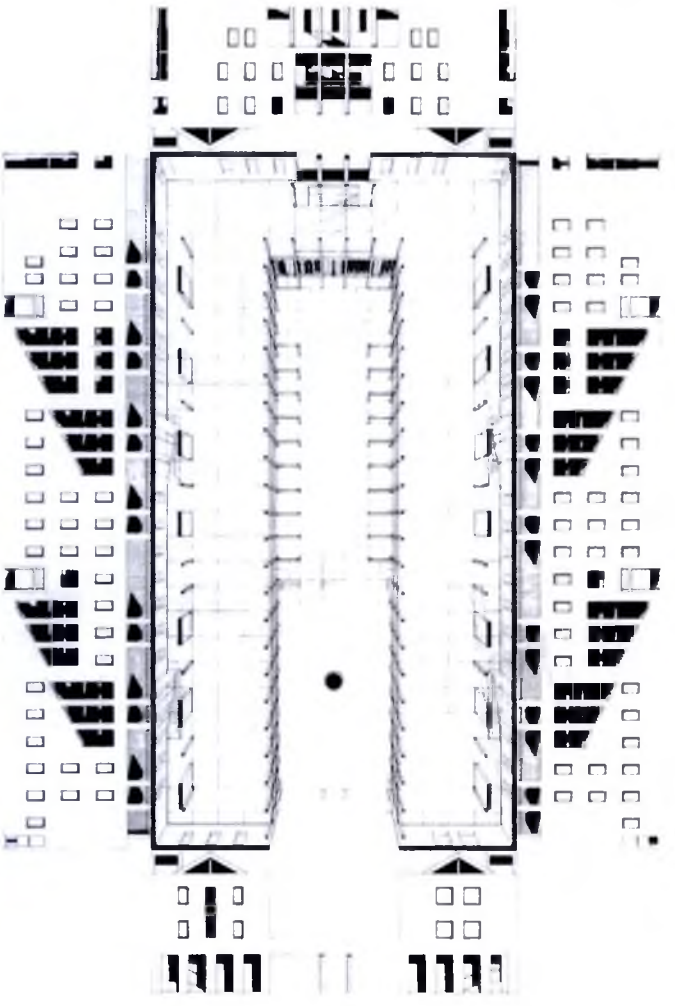

«
Praca na międzynarodowy konkurs na dzielnicę Santa Marta w Wenecji, 1985

» *Model budynku głównego Akademii Rolniczej w Krakowie, 1973*

«
Koncepcja zespołu mieszkaniowego na Kazimierzu w Krakowie, 1981

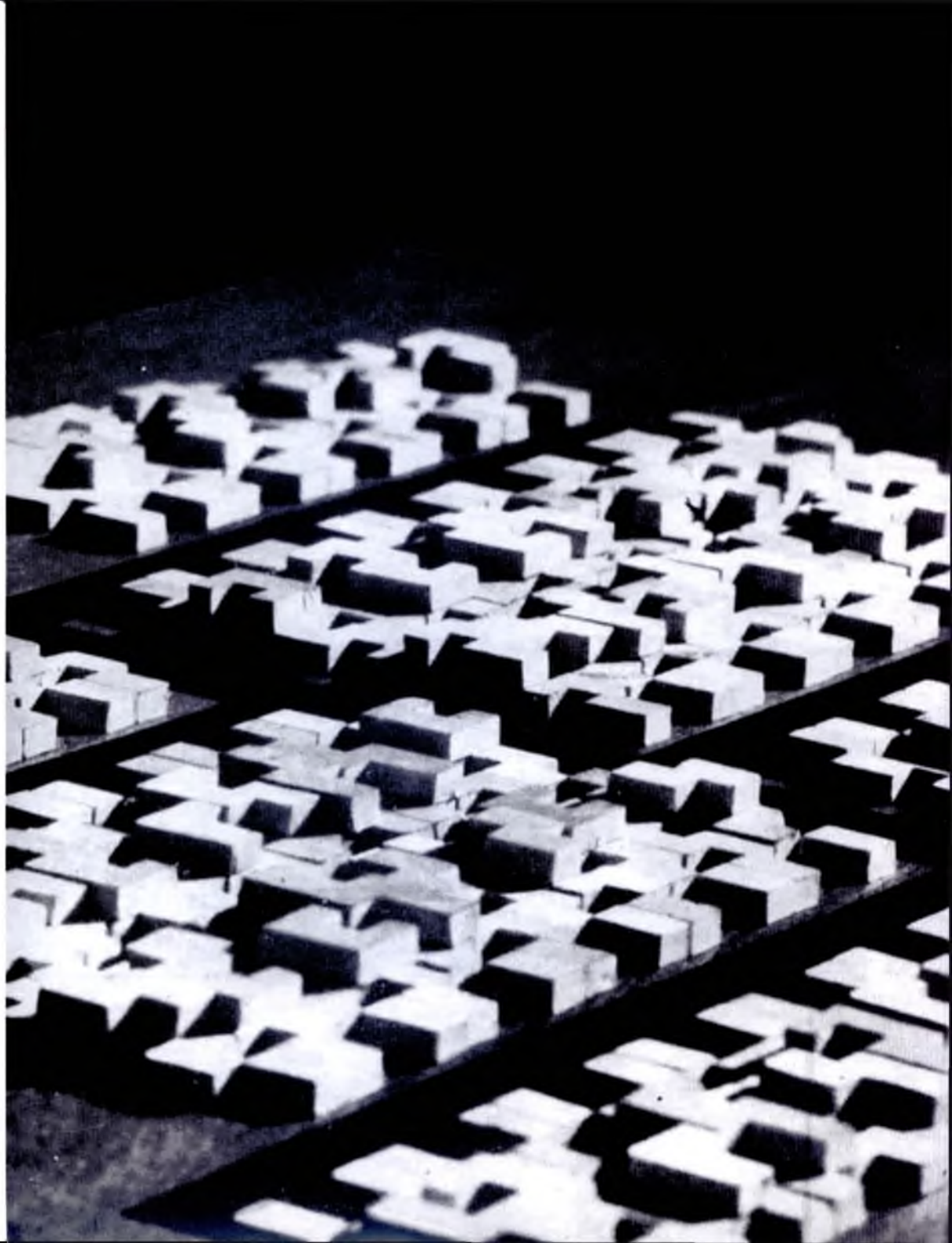

Model zabudowy jednej z dzielnic Bagdadu

Zabudowa jednej z dzielnic Bagdadu

Modelowe projekty dla mieszkalnictwa zawierają wszystkie aktywności zaangażowane w kształtowanie decyzji, jak stworzyć jednostkę mieszkalną w określonych geograficznych, kulturowych, społecznych i ekonomicznych warunkach. Zarówno działania z zakresu architektury i planowania miasta nie mogą być pozbawione elementów intuicyjnych, które są częścią każdego procesu kreacji, w których elementy jakościowe nie mogą być obiektywnie oszacowane. Konstrukcja modelu ma na celu stworzenie instrumentu, który będzie pomocą w planowaniu i projektowaniu jednostek mieszkalnych w różnorodnych lokalnych sytuacjach. Uzyskanie otwartego modelu z szeroką możliwością zastosowań jest głównym celem. Towarzyszący schemat kratownicy ilustruje poszukiwania struktury. Analizy i dyskusje doprowadziły do podziału na następujące warstwy: pierwsza warstwa – mieszkanie, ukształtowane z funkcjonalnych elementów, takich jak miejsca do spania, jedzenia, gotowania itd.; druga warstwa – grupa mieszkań, uformowana z mieszkań tworzących pojedynczy dom mieszkalny i z apartamentów w domu wielorodzinnym; trzecia i czwarta warstwa – obszar rezydencjalny i obiekty użyteczności publicznej.

Na bazie tego schematu zbadano system obustronnych relacji między poszczególnymi elementami tej struktury. Kratownica została następnie podzielona na grupy problemowe: stałe determinanty, włączając te czynniki, które stale wpływają na architekturę i planowanie miasta, oraz zmienne determinanty, wliczając te czynniki, które zmieniają się i mogą być kontrolowane przez politykę społeczną i ekonomiczną. Konstrukcja modelu staje się zasadniczym zadaniem, łączącym wszystkie problemy, począwszy od tworzenia obszarów rezydencjalnych, po mieszkania i wspólnoty mieszkaniowe. Każdy poziom analizuje się w jego szczegółach, a wyniki analizy odnosi się do generalnej koncepcji. Zastosowano system sprzężenia zwrotnego między poszczególnymi warstwami kratownicy. Możliwość wyboru jest kryterium na każdym poziomie. Trzonem modelu jest matematyczna optymalizacja. Program jest skonstruowany na bazie potrzeb obszarów rezydencjalnych i udogodnień, które podlegają analizom matematycznym. Przedmiotem analiz są: populacja, liczba mieszkań, wielkość przestrzeni użytkowych, włączając izochroniczność do planu, optimum planowania, zbilansowanie usług i ewaluację projektu. Każda z warstw modelu daje się różnicować. Jednostki modelu są różnicowalne. Ze względu na poszczególne warianty wspólnot, obszar rezydencjalny może się różnić na wiele sposobów. Grupy domów i budynków mogą być przedmiotem różnicowania w zależności od rodzaju obszaru rezydencjalnego. Mieszkania mogą być przedmiotem różnicowania w zależności od typu budynku. Jest różnorodność wyborów uzależnionych od założonych okoliczności. Warianty są sprawdzane przez komputer, a rezultaty w sposób syntetyczny prezentowane w kratownicy. Część nazywana standardami zawiera normy dla mieszkań i budynków, normy planowania dla obszarów rezydencjalnych i udogodnień, znacząc ukończenie poszukiwań w formie dyrektyw i instrukcji.

Rezultaty badań w sposób systematyczny zbliżają do następujących problemów: pogodzić bieżące wymagania z tradycją, jak również wybrać te determinanty, które wpływają na tworzenie przyszłych rezydencji; zdefiniować pryncypia programowania i projektowania dla lokalnych służb; zaplanować system komunikacji; używać metod matematycznych w formowaniu jednostek; używać standardów jako instrumentu polityki mieszkaniowej.

»
Grid
dla programu mieszkaniowego
dla Iraku

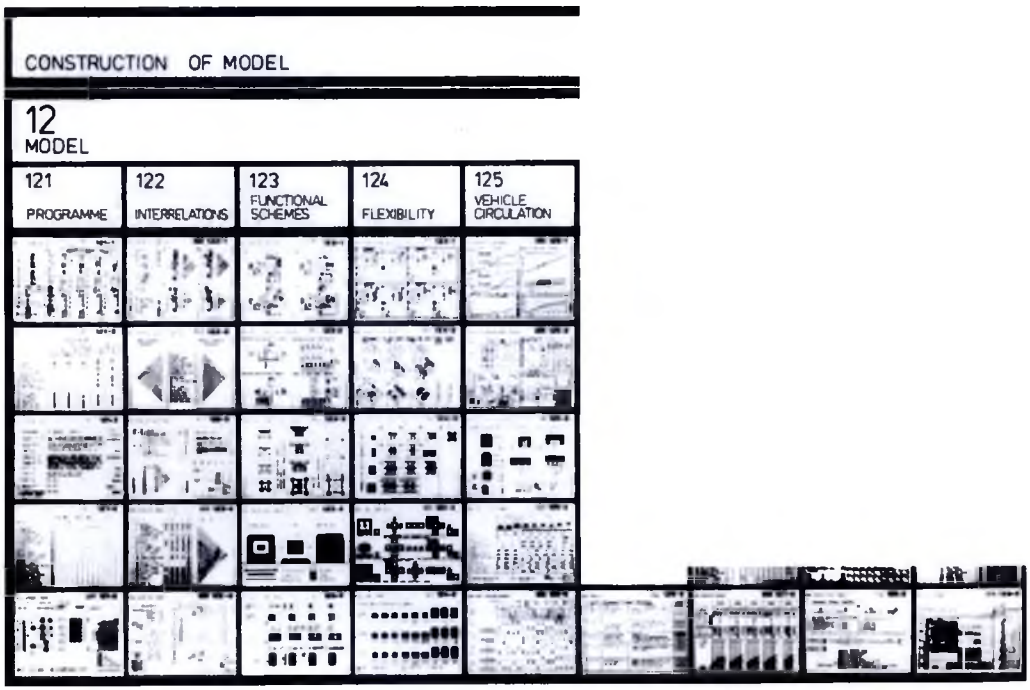

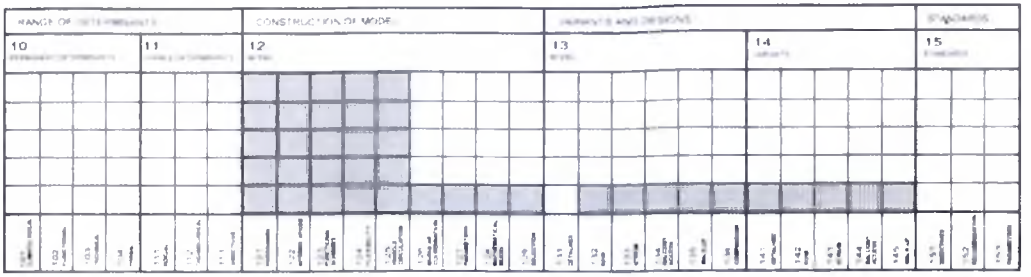

General Housing Programme for Iraq. Tomasz Mańkowski, head of the team and coordinator of the research, author of the system for creating Model Housing Units. The Minister of Higher Education Award 1984. The main team: Anna Frysztak, Włodzimierz Gleń, Emil Golenia, Dariusz Kozłowski, Zofia Nowakowska, Jerzy Tyszkowski. The auxiliary team: Krzysztof Bojanowski, Maria Misiągiewicz, Maria Mańkowska, Ewa Pawlik, Małgorzata Zięcik, Ewa Heger, Krystyna Nyklińska, Jerzy Piechnik, Zbigniew Golonka, Jacek Kwapiński

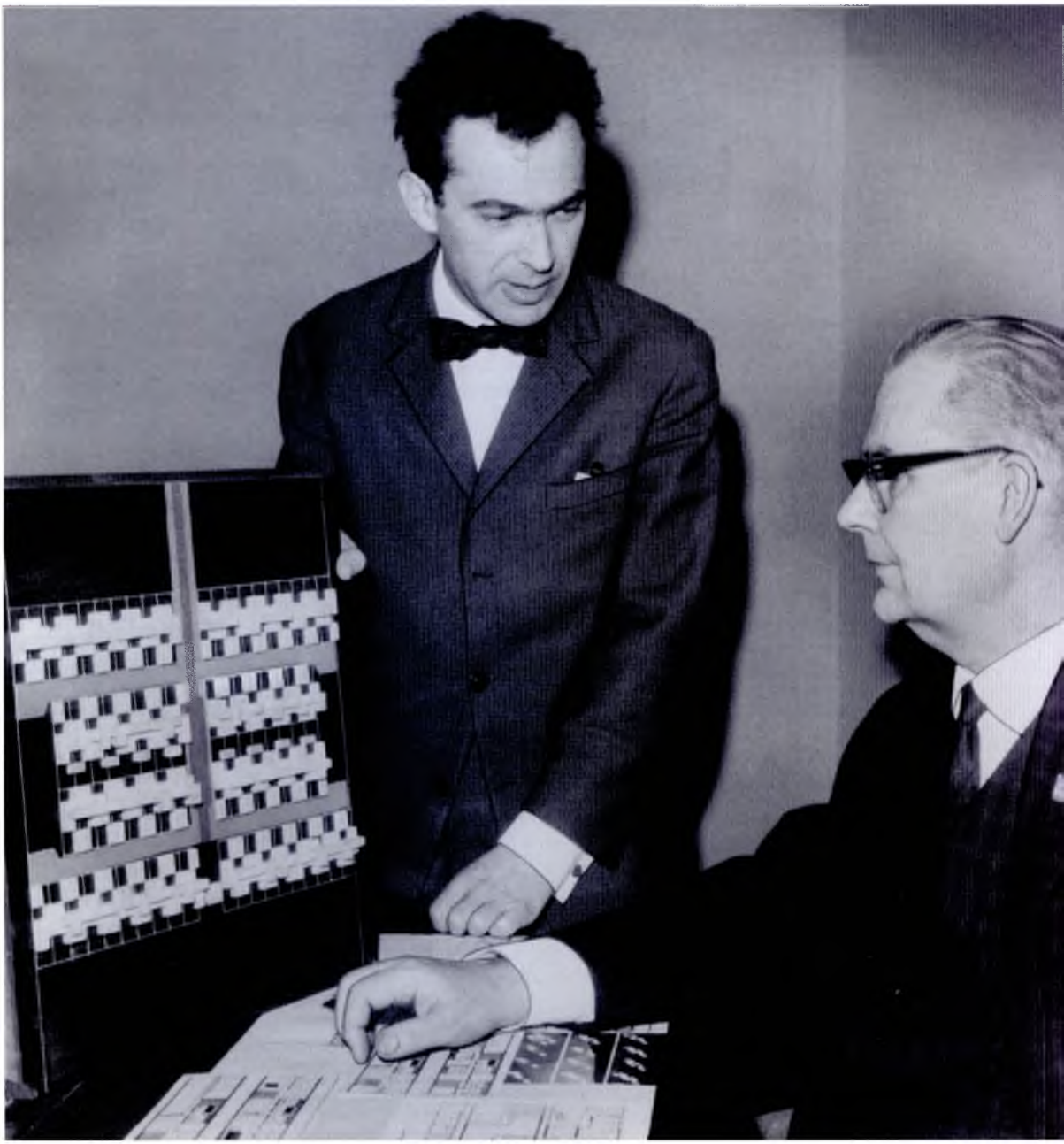

»
Tomasz Mańkowski prezentuje projekt zabudowy mieszkaniowej dla Bagdadu Kazimierzowi Sokalskiemu, rektorowi Politechniki Krakowskiej, 1966

«
Zespół badawczy w starej stolicy Partów, w Hatrze, 1976.
Od lewej: Zbigniew Golonka, Włodzimierz Gleń, Krystyna Nyklińska, kierowca, Maria Misiągiewicz, mieszkaniec Hatry, Emil Golenia, Tomasz Mańkowski, Zbigniew Zuziak, Dariusz Kozłowski, Zofia Nowakowska

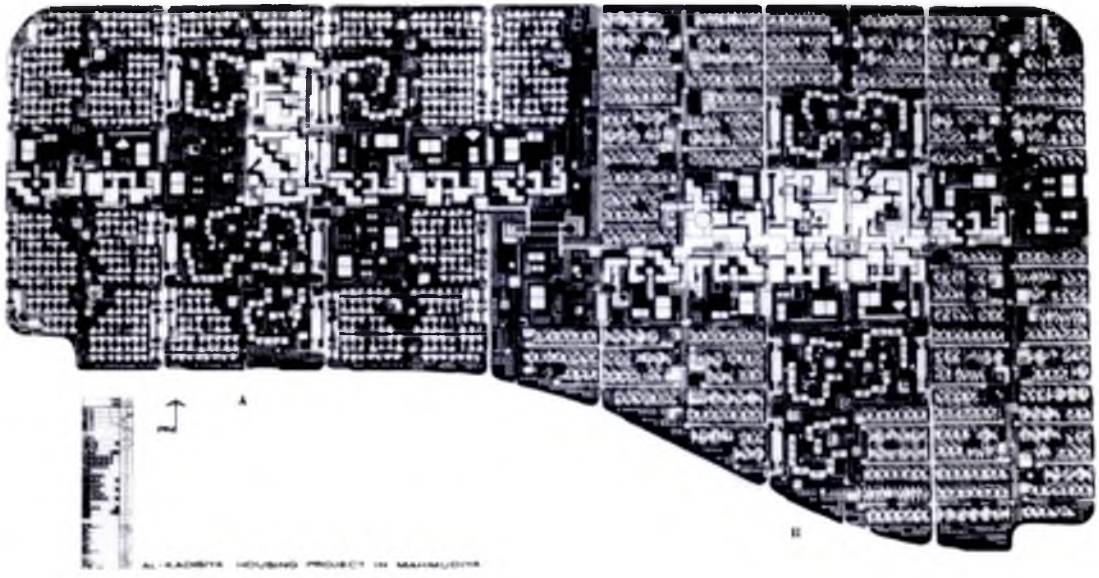

«
Osiedle Al-Kadisiya, Mahmudiya pod Bagdadem

Wioska Dziecięca im. Janusza Korczaka

» Celem inwestorów przedsięwzięcia było zapewnienie nowego środowiska społecznego dzieciom, które straciły swoje rodziny. Główna idea architektoniczna to stworzenie wioski unikalnej w formie, złożonej z rozmaitych osobnych domów. Ta rozmaitość nie jest schematem jednego architekta, a raczej rezultatem swobodnych prób artystycznych różnych projektantów. W ten sposób każda przestrzeń ż yciowa posiada własną osobowość. Ich różnorodność może wzmacniać emocjonalne więzi dzieci z ich domem. Domy zostały zaprojektowane przez architektów z Japonii, Włoch, Niemiec, Szwajcarii i Polski, mających różne zaplecza kulturowe. By zrealizować zaproponowane przez nich formy, stworzono urbanistyczny wzorzec, który pogodził rozmaitość koncepcji. Głównym elementem kompozycji jest kompleks 12 domów uformowanych w kwadrat (104 m na 104 m), usytuowanych po cztery z każdej strony, ze wspólnym wewnętrznym ogrodem (48 m na 48 m). Każdy dom znajduje się na działce o powierzchni 663 m². W centrum kompleksu zaprojektowano sztuczne wzgórze. Po zachodniej stronie kompleksu domów umieszczono centrum socjalne, po południowej – dom mieszkalny dla personelu, zaś po wschodniej – zielony plac zabaw. Cały projekt zajmuje obszar 4,8 ha, należący do Fundacji Maja. Inwestorzy z Oświęcimia wycofali się z tego wspólnego dla wielu projektantów przedsięwzięcia; Katedra Architektury Mieszkaniowej PK, SARP i Fundacja Promocji Kultury w Krakowie zamierzają wybudować wioskę dziecięcą w Krakowie.

» Projekt główny: Tomasz Mańkowski. Marley of London Special Award, IV Międzynarodowe Biennale Architektury, Kraków 1991. Domy rodzinne: Mario Botta, Gerhard Dürschke, Gianni Fabbri, Aurelio Galfetti, Dariusz Kozłowski, Fumihiko Maki, Maria Mańkowska, Mikihiro Mimura, Zofia Nowakowska, Gianugo i Francesco Polesello, Stefan Scholz. Centrum socjalne: Tomasz Mańkowski. Dom mieszkalny: Tomasz Mańkowski, Aleksander Noworól, 1991.

» Projekt Wioski Dziecięcej został uznany przez SARP za Architektoniczne Wydarzenie Roku 1992.

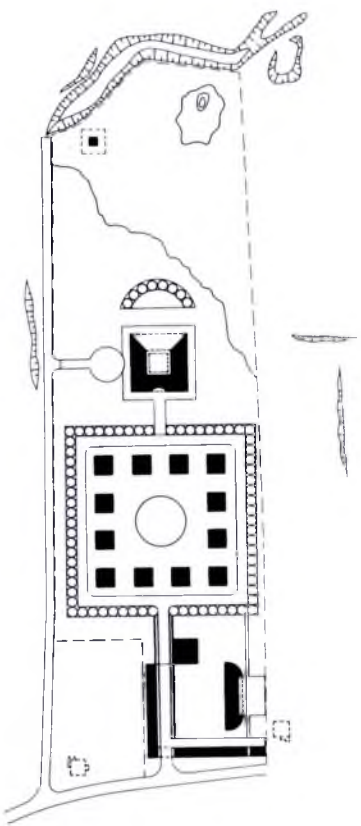

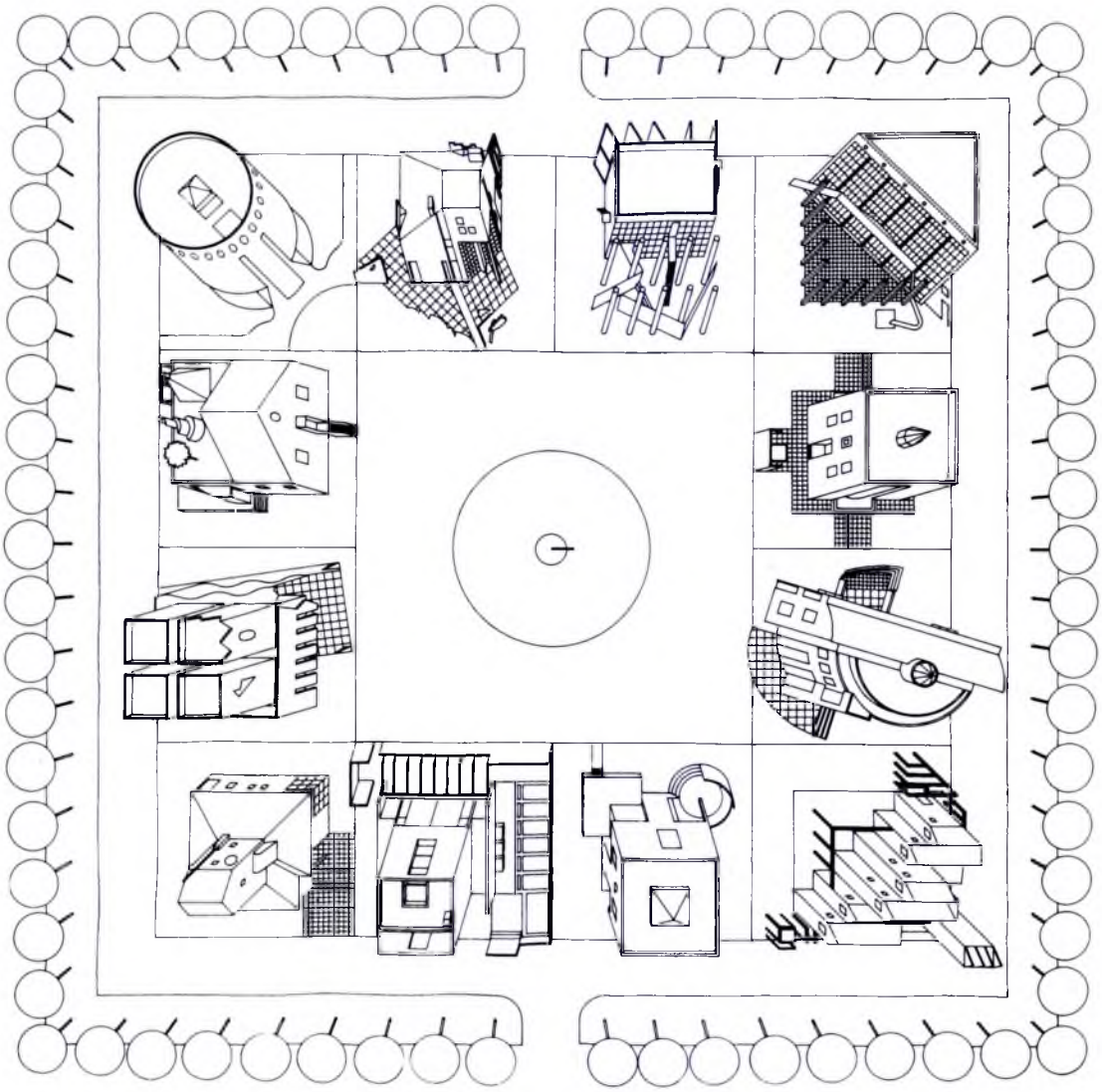

«
Projekty domów Wioski Dziecięcej w Oświęcimiu

Hotel robotniczy dla 1200 osób w Nowej Hucie, pierwsza duża realizacja, 1962

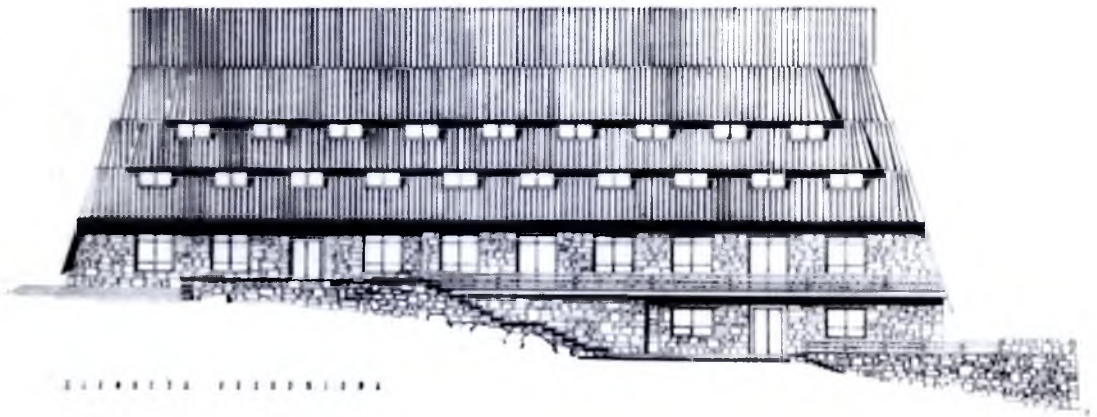

Schronisko w Morskim Oku, praca konkursowa, III nagroda, 1954

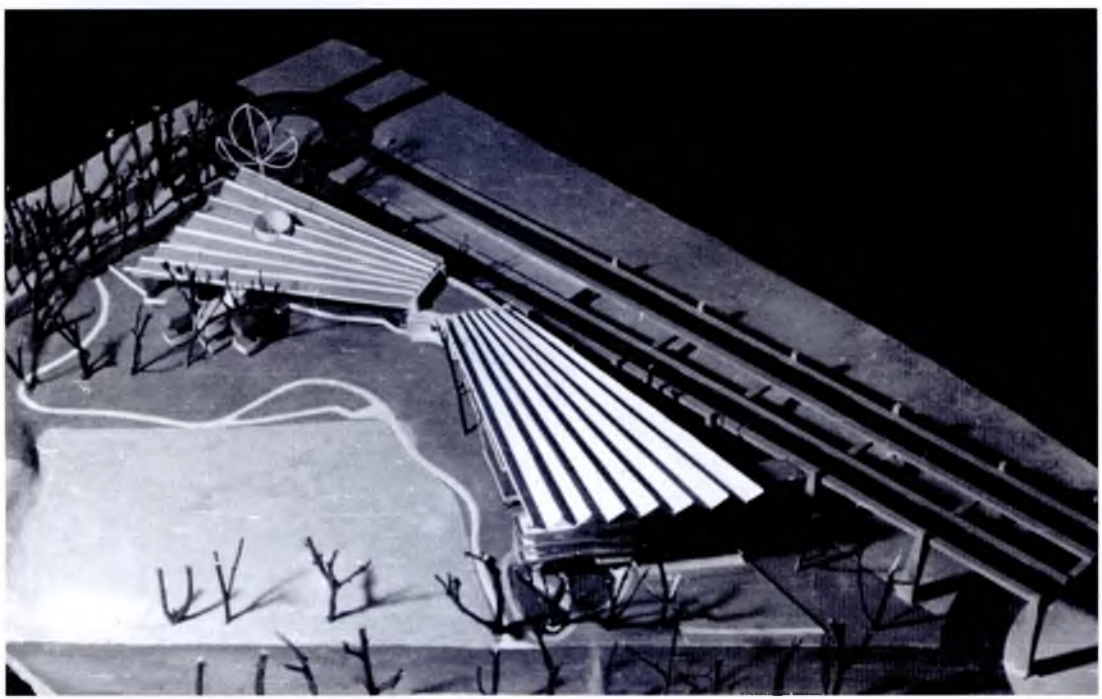

Pawilon polski na wystawę EXPO, praca konkursowa, wyróżnienie, 1956

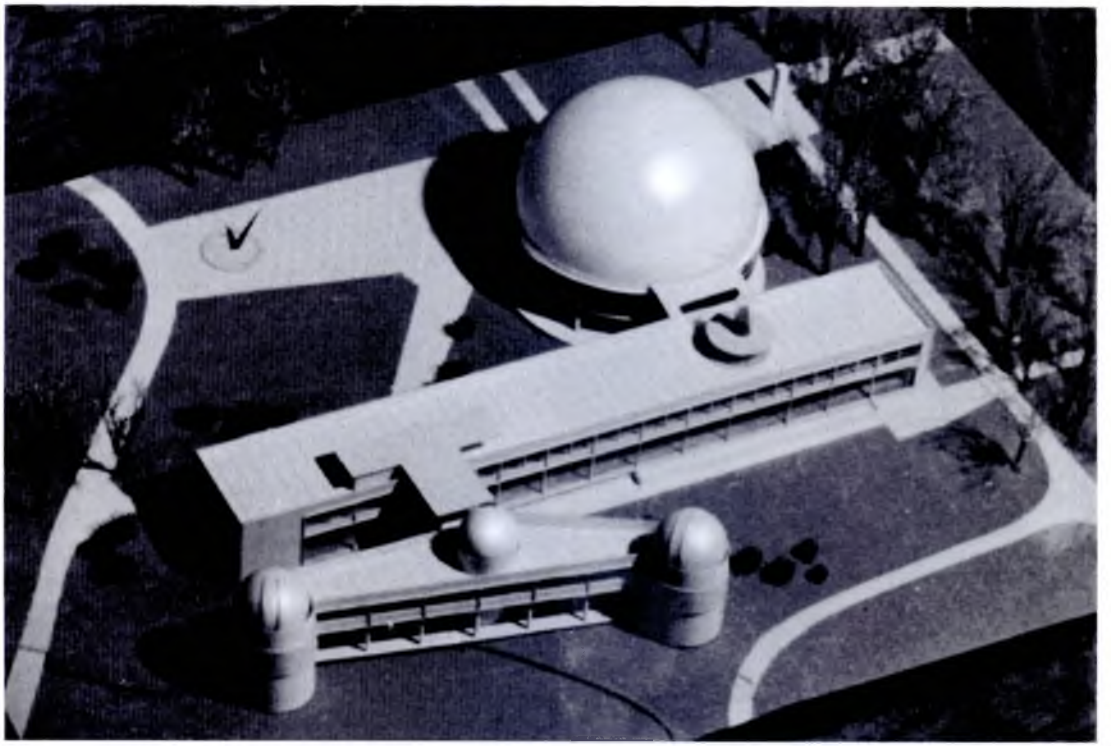

« *Planetarium, praca konkursowa, 1956*

« *Planetarium, praca konkursowa, projekt mozaiki Tadeusz Kantor, 1956*

Aneks »

/Tomasz mańkowski/

Wykład wygłoszony w 1981 roku na seminarium „Kraków – Wenecja”
dla dyplomantów Politechniki Krakowskiej i Istituto Universitario di Architettura di Venezia

Wykład zawiera informacje o wówczas wykonywanych projektach dzielnicy Kazimierz w Krakowie

» Przekształcanie środowiska człowieka może mieć racjonalny sens, jeżeli będzie podporządkowane właściwym ideom społecznym. Idee te są niezbędne, gdy architektura przestaje być kreowana spontanicznie według zasad tworzących się przez wieki, przez pokolenia. Przystosowanie do otoczenia z uwzględnieniem sposobu życia jest w architekturze spontanicznej naturalne i bezbłędne.

» Przykładami mogą być: eskimoskie igloo, dom tatrzańskiego górala, namiot beduina czy domy Indian Pueblo. Można bez ryzyka powiedzieć, że architektura spontaniczna zgodna jest z naturą, jest konsekwencją uwzględnienia praw przyrody. Pisze o tym Norbert Schoenauer w książce „Wprowadzenie do współczesnej, spontanicznej architektury mieszkaniowej" („Introduction to Contemporary Indigenous Housing").

» Człowiek podejmuje twórczość architektoniczną w sposób świadomy celów, podporządkowuje ją wybranym przez siebie ideom społecznym. Różne idee motywowały powstawanie dzieł sztuki architektonicznej. Zależało to od rozwoju historycznego społeczeństw, od przekonań, od systemów państwowych. Przez twórczość architektoniczną dokonuje się ciągłość historii, kultury i cywilizacji. Jest to dyscyplina wyrażająca jednoznacznie syntezę czasu powstania z uwzględnieniem wszystkich aspektów życia.

» Okresy podporządkowania człowieka Bogu doprowadziły do powstania wielkiej architektury religijnej. Zarówno świątynia Amona w Karnak, Partenon, jak i gotyckie katedry w sposób doskonały obrazują wyrażanie idei wiary przez architekturę.

» Ideę władzy i porządku społecznego zrealizowaną poprzez kształt miasta przedstawia plan Heian-Kyo (starego Kioto), czyli miasta spokoju i pokoju, założonego w roku 794. Te zakodowane w planach Heian-Kyo wektory do dnia dzisiejszego istnieją w stosunkach społecznych Japonii. Oddziaływanie bowiem architektury jest jednym z elementów ewolucji człowieka.

» Miasta średniowiecza budowane na prawie magdeburskim, tak jak np. Kraków (akt erekcyjny w roku 1257), były wyrazem samodzielności miast, podziałów cechowych i potrzeby wspólnej obrony. Są one przykładami racjonalnego myślenia architektonicznego. Jednorodność architektury i stosunków społecznych jest tu wyraźna. Twierdzenie o syntezie przez architekturę znajduje zarówno w wypadkach wielkich świątyń, jak i miasta Kioto czy europejskich miast średniowiecza, pełne potwierdzenie.

» Świadomość, że e idee społeczne mają fundamentalne znaczenie, nie jest nowa. Reprezentowali ten pogląd między innymi Robert Owen, Buchinham i Richardson, Charles Fourier, Ebenezer Howard i Tony Garnier. Ich teorie nie znalazły jednak odbicia w procesach społecznych. Miały cechy spekulacji intelektualnych.

» Geniusz Le Corbusiera doprowadził do realizacji utopii. Zerwano ciąg historyczny w architekturze. Złamano zasady ewolucji i spontaniczności. Otoczenie przestało być naturalne, a stało się sztuczne. Kształtowanie człowieka przez architekturę nie udało się.

» Idee społeczne w architekturze są sublimacją kultury. W zgodzie z nią, z jej dziedzictwem, wzbogacają ją. Obecnie gwałtowny rozwój człowieka poprzez komunikację rozumianą bardzo szeroko za pomocą powszechnej dostępności słowa i obrazu czyni go szczególnie wrażliwym na idee. Działalność

spontaniczna zamiera. Architektura jako zjawisko syntetyzujące procesy społeczne poddana zostaje chaotycznym oddziaływaniom.

» Zmiany następują szybko. Przykładem mogą być teorie Lewisa Mumforda. Jego rozważania o technice i cywilizacji są szczególnie wnikliwe. Rozwijając, jak wiadomo, rozumowanie Patricka Geddesa, dokonał podziału przemian zachodzących w materialnej cywilizacji zachodniej, w jej formach kulturowych, podporządkowanych rozwojowi maszyny, dzieląc rozwój ostatniego tysiąclecia na trzy okresy: „Eotechnikę", wyposażoną w pióro gęsie i wspomaganą możliwościami wody i drewna; „Paleotechnikę" ze stalówką do pisania oraz węglem i ż elazem; „Neotechnikę", dysponującą piórem wiecznym i stopami metali, które pozwoliły oderwać się od ziemi i zanurzyć w oceanach. Mumford konstruował swoją teorię w latach trzydziestych. Obecnie powstała konieczność jej rozwinięcia. Za naszego ż ycia powstał czwarty okres z elektronicznym systemem informacji, energią atomową i komputerem. Spróbujmy go nazwać „Neoneotechnicznym". Telewizja stała się elementem komunikacji i przekształcania człowieka, dysponując równocześnie słowem, pismem, obrazem i poruszaniem się w przestrzeni. Energia atomowa oddała w ręce człowieka siły czarownika, a komputer niezliczoną ilość razy jego możliwości myślenia. Powstały zupełnie inne wartości. Nieporównywalne z niczym dotychczas.

» Właściwe wykorzystanie nowych sił stwarza szanse przekształcenia ż ycia człowieka. Jednocześnie gwałtowne i niezwykle szybkie zwiększenie możliwości utrudnia panowanie nad nimi. Władza nad swoim losem, w paradoksalny sposób, wymyka się ludzkości. Wyzwalanie jednostki z jednej strony, zniewalanie społeczeństw z drugiej, aczkolwiek oparte na różnych koncepcjach, przynosi podobne rezultaty – niezadowolenie znacznych grup społecznych i zagubienie celów. Obok zjawiska wspaniałego rozkwitu techniki, o którym była mowa, występuje równolegle zjawisko frustracji i tworzą się społeczeństwa neurotyczne. Obecne czasy sprzyjają zaburzeniom równowagi psychicznej. Znakomicie pisze o tym Karen Horney w „Neurosis and Human Growth: the Struggle Toward Self-Realization". Nie ominęło to zjawisko i twórczości architektonicznej. Można zaryzykować twierdzenie, ż e architektura jako dyscyplina sztuki poddana została ze szczególnym niebezpieczeństwem stanom neurotycznym, przede wszystkim kompleksom wielkości i perfekcji. Wielcy twórcy ulegali takim kompleksom. Nie można sobie wyobrazić kopuły zaczętej przez Bramante, a skończonej przez Michała Anioła bez dążenia do wielkości. Nie można sobie wyobrazić budowy katedry Notre Dame bez dążenia do perfekcji. Wtedy architekt podporządkowany był tradycji, doskonalił ją i rozwijał. Tradycja to nie tylko przywiązanie do formy, ale także sposób zdobywania wiedzy rzemieślniczej dotyczącej dysponowania materiałem, a także wiedzy technicznej. Działania neurotyczne w architekturze, dawniej przyczyniające się do jej doskonalenia, będące jedną z przyczyn jej rozkwitu, dziś stają się niebezpieczne. Zerwane zostają bowiem ciągi logiczne z tradycją. Możliwości rzeczy przerastają człowieka.

» Pozwolę sobie możliwie krótko przedstawić uzasadnienie poprzedniego wywodu. Oto wspomniane uprzednio miasto Kioto – przykład organizacji społecznej zamienionej na przestrzenno-urbanistyczną. Każdy ma swoje miejsce. Usytuowanie pałacu cesarskiego, pałacu ceremonii, pawilonów wielkiej radości, jak również biur administracji po lewej i prawej stronie stolicy nadawało strukturze władzy wizualny charakter. Umieszczenie świątyń zachodniej i wschodniej, spichlerza i biura wielkiej

nauki, placów targowych przez lokalizację wyznaczały im rangę i miejsce w społeczeństwie. Podział szachownicowy na ulice różnego stopnia ważności wyznaczał mieszkańcom ich role i pozycje. Myśl architektoniczna stworzyła obraz stosunków społecznych i podporządkowania władzy.

» Obok Kraków ś redniowieczny, zbudowany na prawie magdeburskim. I tu również podział społecznych funkcji jest wyraźny. Rzemieślnicy cechowi zamieszkują, według podziału na wykonywane zawody, określone ulice. Mają przydzielone do obrony baszty, bramy i odcinki murów. Rynek z Sukiennicami ma jednoznaczną funkcję handlową. Kościoły swoimi wieżami, swoją skalą, zaznaczają status społeczny w mieście. Miejsce ratusza i władzy miejskiej jest odpowiednio wyeksponowane, a nad wszystkim góruje Zamek Wawelski, ulokowany na wzgórzu – siedziba władzy.

» Przyjrzyjmy się przez chwilę, jak wygląda Kraków dzisiejszy. Zbudowany według planów architektów współczesnych. Zgubiono ideę, która przysługiwała twórcom, tj. stworzenie ludziom równych, jednakowo dobrych warunków mieszkania, pracy i odpoczynku. Skala miasta, pozostawienie jednego w zasadzie centrum stworzyła wyjątkowe nierówności. Obywatel mieszkający na osiedlu na skraju miasta ma godzinę lub więcej drogi do pracy i tyle samo do teatru czy muzeum. Inny, mieszkający w starym centrum, które jeszcze niedawno uważano za relikt przeszłości, ma wszystko blisko. Jego styl życia staje się inny. Ma więcej wolnego czasu i łatwiejszy dostęp do kultury. Nierozwiązywalnym rebusem stało się ustalenie, komu ma służyć prawo do mieszkania w starych kamienicach przy Rynku czy przylegających do niego ulicach. Często więc kamienice zamienia się na muzea, siedziby stowarzyszeń kulturalnych, związków twórczych. Ale to z kolei prowadzi do śmierci żywego organizmu, bowiem centrum bez mieszkań stanie się skansenem.

» Tak wyglądał Kraków w swojej funkcji obronnej i czytelnej organizacji społecznej. Tak wyglądają jego nowe osiedla.

» Widzimy, że wspaniałe możliwości okresu „Neoneotechniki" – atom, komputer i przekaz elektroniczny informacji – nie rozwiązały problemów, z którymi tysiące lat temu sobie radzono. Powstała szansa, ale jak z niej korzystać, nie udało się określić.

» Oczywiście łatwo jest snuć wypowiedzi teoretyczne. Natomiast niezwykle trudno posługiwać się teorią przy kształtowaniu konkretnych zadań architektonicznych. Przejście z języka mówionego na język architektoniczny, czyli rysunek i realizacje, jest jednym z najtrudniejszych zadań. I często warunki zmuszają nas do rezygnacji z najpiękniejszych założeń i pomysłów. Znalezienie odpowiedzi, jak rozwiązać budynek, część miasta czy nawet miasto, uzależnione jest od czasu i miejsca. Czas ten biegnie coraz szybciej. Jakby w odwrotności do zatrzymania go w locie kosmicznym.

» Ponieważ spotkaliśmy się tu nie tylko dla konfrontacji poglądów, ale także dla wymiany doświadczeń, wypływających z odmiennych uwarunkowań, zdecydowałem się na przedstawienie paru przykładów z praktyki własnej i moich współpracowników. Pierwsze pochodzą z okresu „neotechniki" i wyrazem ich było wieczne pióro buchaltera, dysponującego środkami finansowymi na budowę i szynowe wielkie dźwigi zrobione ze stopu metali.

» Drugie skalą, zamiarem organizatorów, przewidywanymi ś rodkami zahaczają już o okres „neoneotechniki" i przy ich powstaniu zastosowano technikę komputerową. Trzecie rzuciły nas w stro-

nę koncepcji Karen Horney, o której wspominałem, w objęcia neurotyzmu.

» W roku 1962 otrzymałem zlecenie na budowę hotelu robotniczego dla Huty Lenina dla 1200 robotników, rok później na budowę osiedla dla 12 000 studentów. W obu zleceniach ograniczenia ekonomiczne i technologiczne były dominujące. Określono nieprzekraczalny koszt jednego miejsca i materiały oraz sposób budowania. Koszt, terminy i technologia nie pozwoliły na wielkie manewry architektoniczne. Określono wysokości budynków i pierwsze 10 akademików ma 5 kondygnacji. Wynikało to z przepisów oszczędnościowych w związku ze stosowaniem wind od 6 piętra.

» Następna granica wysokości wynikała z górnej granicy produkowanych wtedy dźwigów, ciśnienia wody w Krakowie i wytrzymałości na ciśnienie normalnych, najtańszych grzejników. Wyszło 16 kondygnacji. Posługiwanie się ciężkimi szynowymi dźwigami budowlanymi wymagało planu prostokreślnego i precyzowało granice przesunięć budynków względem siebie.

» Jedynym, co udało się uzyskać, to stworzenie zespolonego mieszkania 10-osobowego, które w założeniu miało być integrującym. Różne lata, różne uczelnie i kierunki. Liczba miejsc w pokojach i wyposażenie w sprzęty były już jednak także efektem przeliczeń ekonomicznych. Koniec końców pokonała nas biurokracja uczelni, której wygodniej jawił się podział akademików na lata i wydziały. Tak więc technologia i ekonomia wykreśliła architekturę moimi rękami.

Trzecie zadanie, przed którym stanąłem razem z zespołem Zakładu Architektury, to konstrukcja dla Iraku otwartego modułu formowania osiedli mieszkaniowych na wielką skalę. W perspektywie 20 lat, dla kilkunastu milionów ludzi, na obszarze 500 000 km^2 o zróżnicowanych warunkach geograficznych i kulturowych. Zastosowano metody matematyczne i posłużono się komputerem. Wyznacznikiem były wielkie liczby i masowość przyszłej realizacji. Zakomponowałem wtedy trójwymiarowy model zależności, czynników i wyznaczników oraz sprzężeń zwrotnych. Z matematykami opracowałem uwarunkowania programowe i potem, posługując się tą metodą, skonstruowaliśmy modelowe osiedle komputerowe. Natępnie stworzyliśmy warunki do realizacji wykorzystując o tę metodę.

» W wypadku hotelu dla 1200 robotników, Miasteczka Studenckiego dla 12 000 mieszkańców i programu mieszkaniowego dla 12 000 000 ludzi – przy czym zbieżność dwunastek jest przypadkowa – teorie Karen Horney odgrywały dla nas rolę drugorzędną. Ale ta architektura, najpierw technologiczna, a potem komputerowa wywołały neurotyczną chęć projektowania bez przymusów. Bez dyktatu ilości, powstałego z głębokich ilościowych potrzeb.

» Gdy dostałem szansę na wykonanie koncepcji zespołu mieszkaniowego w rejonie Kazimierza w Krakowie, w miejscu, które stało się teraz przedmieściem wewnątrz miasta, podjąłem próbę krytyki architektonicznej tego, co się dzieje, poprzez projekt radykalnie odmienny od realizowanych osiedli. Komponowano w przypadkowej zależności z niektórymi teoriami Christophera Alexandra zespół samoistny, posiadający reminiscencje tego wszystkiego, co nas w Krakowie urzeka. Wąskich ulic, placów, rozmaitości kamieniczek. Intymności miejsca, dawnego romantyzmu w formowaniu przestrzeni.

» Innymi słowy, znaleźliśmy się na początku zamglonej jeszcze drogi w poszukiwaniu ducha miejsca, którego strzegły w Krakowie przez wieki

jego mury obronne, a który obecnie wypędzony został przez wyziewy wielkich pieców i kominów elektrociepłowni, jak również przez setki tysięcy nowych mieszkańców, przybyłych w wędrówce ze wsi do miasta w gwałtownie industrializowanym obszarze.

» Ducha Wenecji broniła skutecznie i broni laguna. Kraków został bez swoich murów. Ale trzeba je wznieść z naszych myśli i uczuć. Wykorzystując informację elektroniczną, energie atomowe i komputery w równowadze z neurotycznym, nigdy niezrealizowanym dążeniem do perfekcji.

Rada Wydawnicza Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego:
Klemens Budzowski, Maria Kapiszewska, Zbigniew Maciąg, Jacek M. Majchrowski

Recenzja
Prof. dr hab. Andrzej Włodarczyk

Projekt okładki/opracowanie graficzne
Dmitrij Szewionkow-Kismiełow
W katalogu wykorzystano ilustracje ze zbiorów prof. Tomasza Mańkowskiego i Piotra Wróbla.

Redakcja
Irek Grin

Korekta
Lidia Grin

ISBN 978-83-7571-140-0

Copyright© by Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Kraków 2010

Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani magazynowana w sposób umożliwiający ponowne wykorzystanie, ani też rozpowszechniana w jakiejkolwiek formie za pomocą środków elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych, bez uprzedniej pisemnej zgody właściciela praw autorskich.

Na zlecenie:
Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
www.ka.edu.pl

Wydawca:
Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z oo. – Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2010
Kampus Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
ul. Gustawa Herlinga Grudzińskiego 1; 30-705 Kraków
tel./faks: (012) 252 45 93; e-mail:ksiegarnia@kte.pl

Łamanie
Dmitrij Szewionkow-Kismiełow

Druk i oprawa
Chroma Drukarnia Krzysztof Raczkowski, ul. Przemysłowa 5, 68-200 Żary